

JAC. PHILIPPI

TOMASINI

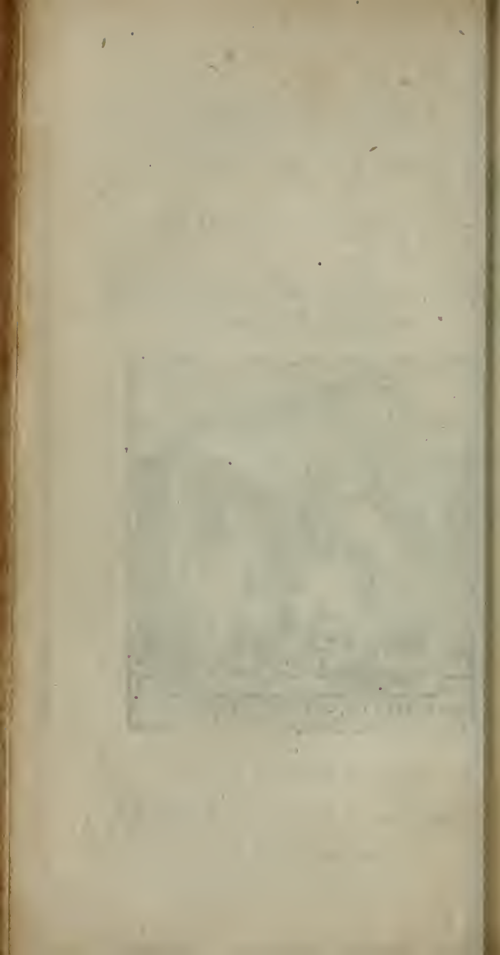
Episcopi Æmoniensis

TITUS LIVIUS PATAVINUS.

Editio novissima aucta, & figuris æneis adornata.

AMSTELODAMI,
Sumptibus ANDREÆ FRISII.
M. DC. LXX.

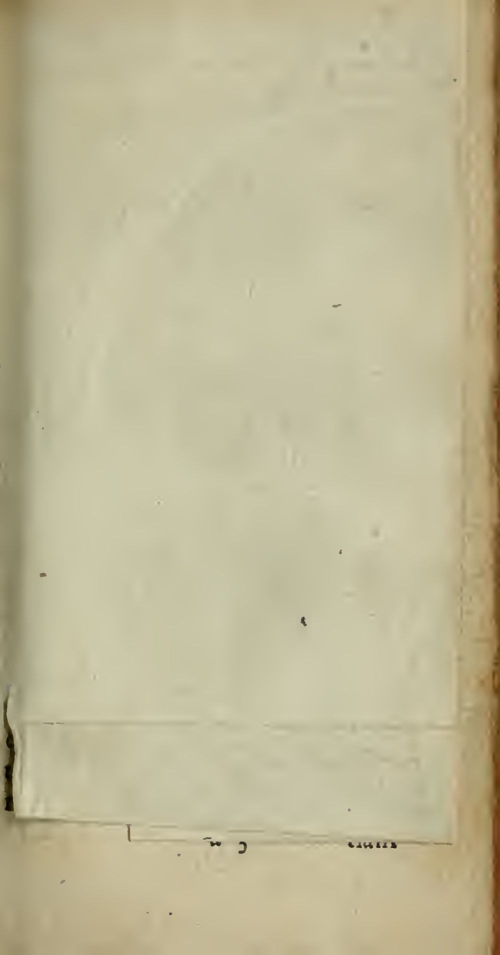
AD AVCTOREM VITÆ.

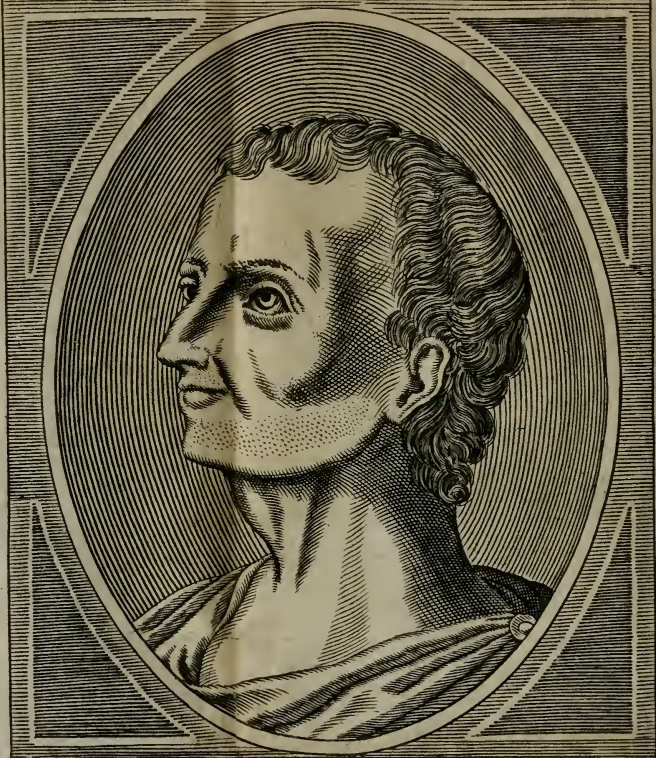
DEbuit haud uni jamdudum LIVIVS Vrbi,
Iſta genus, famæ contulit illa decus:
Certarunt aliæ titulis decorare merentem,
Æternis aliæ tollere carminibus.
Cuncta tibi poſthac debebit LIVIVS uni.
Vni cuncta tuus dat, TOMASINE, Liber.

Idem.

Index Capitum.

T. LI

T. LIVIVS PATAVINVS HISTORICORVM PRINCEPS. IIII. IMPE. TIB. CÆ. OBIIT.

T. LIVII PATAVINI VITA

A Iacobo Philippo Tomasino conscripta.

TITI LIVII Patavini Civis, & Historici præstantissimi, qui res gestas Romanorum eloquentia mira digessit, EFFIGIEM veneramur hoc loco; quæque de illo monumenta passim exarata leguntur, colligimus, ut amantes Historiæ, & Antiquitatis studiosi, quique uno intuitu salutare eandem, tantique viri virtutes, & gloriam æmulari possint. Vitam ejus, & decora plurimi tetigere. Unusquisque in eo celebrando secum, & cum aliis certat. Latini, Germanique Scriptores omnes singularem illius præstan-

tiam admirantur. Nullus est, quem dictionis illius candor, ac lepor non in sui commendationem, & amorem rapiat vel invitum. Ego sane, etsi me hæ quoque deliciæ tangant, amore patriæ ductus, cui natus Historicus talis ac tantus, felicibus hisce temporibus, quibus, Te duce & auspice, Illustrissime & Excellentissime MOLINE, literarum omnium studia reviviscunt, & antiqua quæque monumenta lucem hauriunt, non tam T. LIVII *Virtutum*, quam *Vitam* ejus, *Natales* scilicet, *Parentes*, *Mores*, *Studia*, *Honores*, *Facinora*, *Monumenta*, *Mortem* ob oculos tum nostris, tum posteris mihi proponenda duxi, clare ab ejus *Natalibus* sic exorsus.

CAPVT. I.

LIVII *Natales, Patria, Parentes, Educatio, Studia.*

TITVM LIVIVM Patavii, bonarum artium emporii, clarissimis è parentibus natum, nemo ambigit. Extant gravissimorum Virorum testimonia multa, quæ nos *Genus* ejus, & *Patriam* ignorare non sinunt. Asinius ipse Pollio Patavinum illum agnovit, dum Patàvinitatem ejus animadvertit. Symmachus epistola XVIII. non alibi ortum voluit: non alibi Sydonius in Panegyrico Anthemii: non alibi denique Martialis, cum ad Licinianum scripsit Libro I. Epigrammatum.

Censetur Apona LIVIO *suo tellus,*
Stellaque, nec Flacco minus.

LIVIUM quoque Patavii natum Statius Papinius duxit, cum illum *alumnum Timavi* dixit. Idipſum Albertinus Muſſatus innuit in prologo Hiſtoriæ ſuæ de geſtis Henrici VII. Auguſti *archigraphum Patavinum* vocans. T. LIVII ſtylum, quod illi contigiſſet ſub Patavino cælo lucis hujus communis uſura frui. Unde in Carminibus ſuis Muſſatus idem, ſemet ibi loci explicans, cecinit.

Plaudeat archigraphi ſi non mihi tibia LIVI.

Subſcribunt his Merulæ duo, Gaudentius ſcilicet, lib. II. Antiq. Galliæ Ciſalpinæ cap. XI. Patavinam urbem T. LIVIO Hiſtorico, & Oratore facundiſſimo maxime nobilitatam tradens, & Paulus Libro III. Coſmographiæ Par. II. his verſibus, qui ſunt Adriani Romani in Theatro Urbis.

Salve

Salve Vrbs, doctiloquis sedes aptissima Musis,
Magna loco, spatiosa foris, placidissima cæli
Temperie, muroque triplex, latissima fossis,
Et magnis celebrata viris. Hac LIVIVS, *ille*
Historiæ pater, est genitus: servantur eodem
Illius ossa loco, statuis, tituloque superbo,
Hic, ubi juncta foro nullis fulcita columnis
Plumbea marmorei pulchre stant tecta Palati.

Inde Sabellicus, scriptor insignis, in Oratione, quam habuit in LIVIUM, sic ejus in laudem exorditur. *Cum totam* LIVII *vitam inspicio, omnia illi affuiße videntur, quæ ad felicitatem consequendam pertinere creduntur, celebris patria, populare nomen, tempo-*

rum felicitas, maturitas studiorum. Sublimis ad scribendum materia, summi Principis favor, & in studiosos beneficentia, ut benignior natura larga manu tot & tanta in unum contulerit, quot & quanta in alium eorum, qui Historiam scripserunt, quod sciam, neminem. In quibus perscribendis, ornandis, disponendis non solum ille non sibi defuit; sed (quod est omnium judicium, ipseque studiorum exitus demonstrat) longe etiam superfuit. Nunc, quod ad patriam attinet. Quid secundum Romam fuit olim tota Italia Patavio clarius? cujus urbis si originem quæras, ab Ilio est: si auctorem originis, Antenor condidit, Trojanorum post Priamum celeberrimus: si opes, centum & amplius hominum millia olim misit ad bellum, CCCC. *equestris ordinis ex suo corpore censuit: si eruditionem, omnium bonarum artium est hodie domicilium: & quod omnium maximum est, maxi-*

meque

meque conſpicuum, cum per hæc ſatis eſſet nobilis, clariſſimo partu multo facta eſt nobilior.

Fuere nihilominus, qui non *Patavii*; ſed *Aponi*, natum illum traderent, Martialis auctoritate freti, & in his Sigonius, cujus iſta ſunt in Opuſculo de Hiſtoricis Romanis. T. LIVIVS *Patavinus è vico Aponi, calidis aquis celebri, ab Vrbe condita ad Neronis Druſi obitum, qui fuit anno Vrbis* D. CC. XII, *libros Hiſtoriarum conſcripſit.* Sed in epigrammatario Vate *Apona tellus, urbem Patavinam* ſonat, ab Apono, nobili haud procul ab illa fonte, celebrato multis; ſed in primis Claudiani Poëmate ſingulari. Quidam etiam TITVLO, Vico non ignobili inter Euganeos colles, T. LIVII natales adſcribunt, indeque TITI prænomen illius trahunt. Atqui *Titus* prænomen Romanum erat: ob idque credendum potius, *Tituli* vi-

cum à LIVIO noſtro dictum, quam illi prænomen de ſuo nomine pepeliſſe. Verum enim vero abutenti eſt otio hujuſmodi ſomnia literi conſignare.

Quid quod Liviam familiam inter nobiles & illuſtres Patavina locant Inſcriptiones multæ : nec ulla earum LIVIUM Titulenſis villici filium fuiſſe prodit ? quin & illum editum præſtantiſſimo patre (licet nobis illius nomen vetuſta invideritt) liberalis ejus educatio, ſtudia, & acceſſus Romam, ut Auguſtæ aulæ inſerviret, facere palam poſſunt ?

Natus ille porro Patavii anno mundi M. M. M. M. M. C. XLII. Olimpiade C. LXXX. anno II. quo & natus M. Valerius Meſſala, teſte D. Hieronymo in Chronicis, quem laudat etiam Voſſius Lib. I. de Hiſtoricis Latinis, & Cremutius Cordo apud Tacitum Lib. IV. Annalium.

Primo

Primo ætatis vere ſingulare ſtatim illius ingenii acumen emicuit, cujus in fronte, vultu, & oculis habitare humanitas, fides in pectore, gravitas demum & comitas unanimes videbantur.

Nihil eo venuſtius, nihil amabilius fingi poterat. Factus erat omnino ad ſtudia, laboreſque ferendos, quos ſecum illa perpetuo trahunt, excellenti quadam animi magnitudine præditus, & ad ſummas res agendas ſemper intenta. Quamobrem à Parentibus in literariam palæſtram miſſus, egregia ſua indole, ingenio perſpicaci, vaſta memoria, primis in artibus mire profecit. Mox Philoſophiæ opera præſtita, naturæ totius arcana exhauſit. Inde Iuriſprudentiæ & Politicæ ſe totum addixit, ut ornatum verborum & copiam, naturæ donum, ſententiarum ponderibus augeret. Ad hæc eximias animi ſui

dotes, præclarissimis è natalibu uberrime derivatas, summo stu dio, jugique labore cœpit exco lere, quo posset ubique terraru & Gentium cæteris elucere. Varietate quidem sententiarum, & idiomatum, insignique sermoni & orationis supellectile satis jam instructus domi, secretum larem pertæsus, & patriam, alio vocatus est Et in primis Romam, ut eo in theatro universi Orbis præstantiæ sua radios undequaque diffunderet, explicaret.

A C-

Cap. II.

ACCESSVS

Ejusdem Romam

ET

Res ibi Loci Gestæ.

ROmam igitur accessit, Patavio relicto, Livius, aureo vigente seculo Avgvsti Cæsaris, qui totius terrarum Orbis habenas moderabatur unus, pacatis ubique rebus, sedatis bellis, Iani templo ter clauso, ex Suetonii fide in illius vita, Cap. xii. Orosii Lib. i. Cap. xxii, Dionis Lib. li. & Ede Musarum aperta, verus literarum & literatorum Patronvs, & Pater, qui Tibi, Senator Amplissime, Tituli nunc dentur. Augusto nempe sub Principe,

cipe, pulchriores literæ, ac splend[i]diores artes, quasi vepribus exuta[e], florido late germine pullularun[t]. Romamque, tunc rerum Dominar[um], viri quique docti ex omni terraru[m] Orbis angulo convolabant. H[inc] LIVIUS tantæ Urbis majestate[m] mentis, & corporis acie contempla[]tus, *Augustum* sibi primo in limin[e] nec absque munere, venerandu[m] duxit. Quamobrem *Dialogos*, quo[s] in urbe patria de *Philosophia* con[]scripserat, Augusto detulit, dicavit[]que lubens, ac libens. Excepit illo[s] Imperator acerrimus ingenioru[m] æstimator & cultor, hilari, qua fron[]te talia consuêrat, & in iis Auctor[is] præstantiam demiratus, LIVIV[M] statim in sui tutelam recepit, ampli[s]simis ante muneribus exornatum. Patuit illi tandem ad Herois tan[ti] familiaritatem aditus, ideoque scri[]ptum reliquit Cremutius: T. LI[]VIVS *eloquentiæ, ac fidei præcla[]*

ru[s]

rus in primis. Cum Pompejum tantis laudibus tulit, ut Pompejanum eum Augustus apellaret, neque id amicitiæ, eorum offecit. Pertinet illud etiam ad LIVII noſtri nomen & famam, quod à Suetonio literis proditum accepimus in Claudii vita, unum illum è cunctis præſtantiſſimis Rhetoribus ævi ſui Claudio Cæſari adoleſcenti præceptorem datum, ut illum eloquentiæ ſtudiis, & dignis Imperio moribus informaret. Facit huc etiam, quod ipſemet LIVIVS teſtatus eſt lib. IV. ubi loci Auguſtum templorum conditorem, aut reſtitutorem appellat.

Hiſtoriam Romanarum rerum ſub Auguſto Cæſare collegit, & juvenem Claudium, eandem ut ſcriberet, adhortatus eſt, ingenii illius præſtantia probe cognita & perſpecta. Arripuit LIVII conſilium Claudius, & juſtam Hiſtoriam inſtituit, qua de re Suetonius teſtis

in

in illius Vita Cap. XLI. *Historiam in adolescentia, hortante* T. LIVIO *Sulpitio vero Flavo etiam adjuvanti scribere aggressus est.* Et paullo post *In principatu quoque & scripsit plurimum, & assidue recitavit per lectorem. Initium autem sumpsit historiæ post cædem Cæsaris Dictatoris. Sed & transiit ad inferiora tempora: cœpitque à pace civili: cum sentiret neque libere neque vere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, correptus sæpe & à matre, & ab avia. Prioris materiæ duo volumina, posterioris unum & quadraginta reliquit. Composuit & de vita sua octo volumina, magis inepte quam ineleganter, &c.* Priscianus etiam lib. VI. fragmentum ex Historiarum Claudii libro quarto citat. Et ex octavo Diomedes lib. I. Quæ inter fragmenta Q. Claudii Quadrigarii relata notat à viris doctis Vossius lib. I. de Historicis latinis Cap. XXV.

Huju

Hujus occaſione facile credere eſt, multa collegiſſe LIVIVM, nec non & ex Auguſti Cæſaris opera, qui pariter Romanam Hiſtoriam conſcripſit, alia quamplurima adnotaſſe, quibus demum ex omnibus, ut Cæſarum iſtorum, aliorumque deſideriis ſatisfaceret Hiſtoriam ampliſſimam ſibi conſcribendam ſtatuerit, &, quod privatis commentariis ſepoſuerat, latius explicarit, diffuderitque in Hiſtoriæ campum. Quam exorſus ab V. C. eandem perduxiſſe fertur uſque ad bellum Germanicum Druſi, Auguſti Cæſaris privigni. Eam vero partim Romæ contexuit, partim Neapoli, ubi animi recreandi gratia morabatur interdum, & otio inibi dulci perfruens, Romanorum geſta immortali facundia immortalitati dicabat, Stephano Vinando Pighio teſte in Hercule ſuo Prodicio, ubi loci commendans clementiam Neapolitani Cæli,

Cæli, ita diſſerit de viris doctis, nobilibus ingeniis, à quibus ſtudiorum cauſsâ ea civitas fuerit frequentata. *Conſtat*, T. LIVIVM *Patavinum Hiſtoricum, Q. Horatium Flaccum, Statium Papinium, Claudium Claudianum, poëtas celebres, Annæum Senecam Philoſophum, alioſque infinitos, qui ingenio, ſcriptiſque ſuis præclaris nomen ſibi pepererunt immortale, ſæpius eo ſtudiorum cauſsa ſeceſſiße.*

CAP. III.

ELOQVENTIA

Clarißimorum virorum elogiis jure, ac merito celebrata.

QVanta ſit eloquentia LIVII, *quanta in dicendo ſuavitas, nemo non ſentit*, (ut Oſii verbis utar in notis illius philogicis, hiſtoricis, auctis in Auguſtam hiſtoriam Alber-

tin

tini Muſſati) *niſi, cui nullus ſit ejus jucunditatis ſenſus, quam ſecum afferre conſuevit lactea dicendi vis, nullis uſpiam ſalebris impedita fluens.* Affluit enimvero in illo ſententiarum ubertas, copiaque verborum talis, ac tanta, jure ut *lacteus*, & *uberrimus eloquentiæ fons, Muſarum lac, mare tranquillum, Hiſtoriæ anima, Scriptorum reliquorum norma, idea, majeſtas fuerit appellatus.* Audiamus viros alios longe clariſſimos ſe ſe in illius eloquentiæ laudem effundentes, & in primis Quintilianum, ita de illo ſcribentem Lib. x. cap. I. *At non Hiſtoria ceſſerit Græcis, nec Thucydidi opponere Salluſtium verear: nec indignetur Herodotus æquari ſibi* T. LIVIVM, *cum in narrando miræ jucunditatis, clariſſimique candoris, tum in concionibus ſupra quam enarrari poteſt eloquentem: ita dicuntur omnia cum rebus, tum perſonis accommodata. Sed affectus quidem, præcipue eos, qui ſunt dul-*

ciores

ciores (ut parcissime dicam) nemo Historicorum commendavit magis; idque immortalem illam Sallustii velocitatem diversis virtutibus consecutus. Nam mihi egregie dixisse videtur Servilius Nonianus, pares eos magis, quam similes.

Audisti Quintiliani de Livio n- los, aures nunc accommoda lepri Philippi Beroaldi, qui Bononiæ r- tus, anno CIↃ. CCCCL. Frideri, & Maximiliani temporibus lites hisce nostris inclaruit. *Cum om haud dubie suspiciendos & lectitandos esse censeam*, T. LIVIVS *in primis narratione dignissimus mihi vis est, & jucunditatis, utilitatisque in alios refertissimus, cujus lectio omnium Scholasticorum moribus, animisque satisfactura sit. Est enim dulcis, candidi, & eo nullus Historicorum melius commendavit mitiores affectus: apud quem omnia cum rebus, tum perso sunt accommodatissima; Cujus divi*

j-

facundiæ nihil addi poteſt: cujus orationi, ſi quid demas, ex elegantia detraxeris, quemadmodum de Platonis oratione Phavorinus dicere ſolebat. Idem grandiloquus eſt, & ſententiarum gravitate, & majeſtate verborum. Idem copioſiſſimus, nec tamen longus. Nam, ut inquit egregie Martialis,

Non ſunt longa, quibus nihil eſt, quod demere poſſis.

Audiſtis & Stephanum Nigrum, virum eloquentem & gravem. *O fortunatiſſime Popule Romane, qui rerum à te geſtarum præconem Hiſtoricorum præſtantiſſimum* T. LIVIVM *habueris, cujus miram in narrando jucundidatem, clariſſimumque candorem, & ſupra quam dici poteſt in concionibus eloquentiam cum rebus, tum perſonis accommodatam, quis unquam ſatis dignis proſequi laudibus poſſet? Nam ad ejus in dicendo multiplices virtutes pro meritis, & dignitate laudandas*

dandas divina procul dubio opus esse oratione.

Differit & eloquentiffime de eloquentia LIVII Georgius Trapezuntius in Rhetoricis hac verborum pompa. T. LIVIUS *grandis circumductione supra quam dici possit, in qu summa est claritas : fusus æqualisqu adeo, ut lacteo par flumini sit ipsiu oratio.*

Et alii, quorum è numero mih minime prætereundi Bernatius Libro I. de utilitate legendæ Historiæ. *Princeps Latinæ Historiæ audi* LIVIUS, *si magnitudinem operis, a nitorem phrasium spectes.* Gaudentiu Merula Lib. II. de antiquitate Galliæ Cisalpinæ cap. XI. ubi de Patavina urbe ei scriptori sermo. *Nobilitata est maxime* T. LIVIO *& Historico, & Oratore facundissimo, quem vel acerrimi vir ille ingenii Fab. Quintilianus Historicis omnibus, & Græc & Latinis præponere videtur.*

Ne

Nec defuere, qui libere testati
ınt, certare posse LIVIUM cum
loquentiæ parente *Tullio*; quin
unc illo inferiorem omnino futu-
ım fuisse, si quando scribendæ hi-
oriæ animum adjecisset. Adde his
'opiscum, LIVIUM inter *vi-*
s disertissimos recensentem in Pro-
o, quod & factum à Seneca de
a, & Gerardus Jo. Vossio lib. I. de
listoricis Latinis Cap. XIX. qui
clogiorum reliquorum summam
ı confecit. *Nihil hoc Scriptore*
grandius, atque uberius. Dignus
ɔ id LIVIUS semper est habi-
s, qui ad Romanæ Historiæ
ɔgnitionem, prudentiamque ci-
lem cum eloquentia compa-
ndam, studiosis adolescentibus
nnibus proponeretur, unusque
æ cæteris in manibus habere-
r. Hinc illa Quintiliani lib. II.
p. V. LIVIUS *à pueris magis legen-*
s, quam Sallustius, & hic Historiæ

majoris est auctor: Legit Barthius Adversariis: *Sit hic historiæ major is auctor*. Et Statii Lib. I. Sylvar. IV.

Sed tuus artes puer ante discat,
Omne queis mundi senium remotu
Orta Sallusti brevis, & Timavi
Reddis alumnum.

CAP. IV.

FAMA NOMINI, ET EXISTIMATIO.

VEl ex hoc uno T. LIVII estimatio, ac gloria spectetu, quod non solum studiosi, quique eum venerabantur; Augustus ite summo amore, ac singulari benevolentia prosequebatur, admiratione universo Senatu, Populoque Romano; sed orbi toti notissimum

mıtı

multi ex ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus viri illustres Romam adibant, ut unum illum, lacteo eloquentiæ fonte manantem, contuerentur. Tale LIVII viventis adhuc, & florentis nomen extitisse diserte prodidit Plinius, in hæc verba scribens Lib. II. Epist. III. ad Nepotem.

Nunquamne legisti Gaditanum quendam T. LIVII *nomine, gloriaque commotum, ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venisse, statimque, ut viderat, abiisse.*

Quo spectans D. quoque Hieronymus, sic ad Paulinum scripsit. *Ad* T. LIVIUM *lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse Nobiles legimus, & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit.* Et statim. *Habuit illa ætas inauditum omnibus seculis, celebrandumque miraculum: ut*

tantam urbem ingressi, aliud extra ur-bem quærerent.

Arguit ad hæc LIVII nostri glo-riam, existimationem, ac famam L. Magii generi ejus nomen, quod inter primos Rhetores ob existima-tionem soceri sortitus est. Unde Seneca *Pertinere ad rem non puto, quomodo L. Magius, gener* T. LI-VII, *declamaverit, quamvis aliquo tempore suum populum habuerit, cum illum homines non in ipsius honorem lau-darent; sed in soceri ferrent.*

CAP. V.

MONVMENTA INGENII.

FAmam vero LIVIO tantam, quantam sibi mortalium quis-quis optare posset, peperêre divi-ilius ingenii monumenta. Scripsit enim in patria *Dialogos de Philo-sophia*, quibus res morales, ac po-litics

liticas complexus eſt. Notos illos habuit Seneca, ſuumque de illis judicium ferens epiſtola centeſima: *Nomina* inquit, *adhuc* TITVS LIVIVM. *Scripſit enim & Dialogos, quos non magis Philoſophiæ annumerare poſſis, quam Hiſtoriæ, & ex profeſſo Philoſophiam continentes libros.* Scripſit & de arte Rhetorica cultiſſimam, & numeris omnibus abſolutiſſimam epiſtolam ad filium, cujus meminit Quintilianus Inſtitutionum Oratoriarum Lib. x. cap. 1. his verbis. *Fuerit igitur brevitas illa tutiſſima, quæ eſt apud* LIVIVM *in epiſtola ad filium ſcripta, legendos Demoſthenem, atque Ciceronem.* Sed horum, heu! nihil operum extat. periêre ſcilicet, nec ſat ſcio temporum injuria, an hominum invidia peſſimorum? Hiſtoriam poſt hæc aggreſſus eſt ſcribere Romanarum rerum, quam centum & quadraginta libris abſol-
 verat,

verat, licet pars tantæ molis exigua nunc ſuperſit. Triginta nempe libri tantum & quinque ejus ad nos Hiſtoriæ pervenere, deperdita, aut latitante ſecunda decade, eaque parte, quæ ſequebatur librum quadrageſimum quintum, præter argumenta, quæ Liviana epitome nominantur, & ſub Flori nomine celebrantur. Cæterum, cum Livii noſtri tres ſolas decades haberemus proxime ſuperioribus annis lucen acceperunt quinque alii libri, nupe in Germania, in urbæ Wormati trans Rhenum, à Simone Gryne in Bibliotheca Monaſterii Laurifſer reperti.

Corrigendus enim iſthic eſt Scar deonius, qui hoſce libros in Pro vincia Wormatiæ repertos trad dit. Wormbs enim civitas eſt Var giorum, qua de videatur P. Berti Lib. III. rerum Germanicaru Com.

Ani

Anno demum MCDXVI. Romæ à Gaſparo Luſignano editum eſt fragmentum Lib. XLIII. Livianæ Hiſtoriæ depromptum ex Codice vetuſto Bibliothecæ venerabilis Capituli Eccleſiæ Bambergenſis, indeque Romam à Franciſco Bartholino Urbinate I. C. delatum, quod uti genuinum, virtutum omnium, Principum, Cardinalium, & Pontificum multorum gratia vir longe clariſſimus ANTONIVS QVÆRENGVS, Patavinus, ſeculi noſtri MARO, & utriuſque Signaturæ Referendarius, aliique viri ex Germania præſtantiſſimi probavere. Etſi aliter verbis iſtis ſenſerit Voſſius Lib. I. cap. XIX. de Hiſtoricis Latinis.

At qui nuper, tanquam LIVII *genuinam, Libri* XLIII *partem majorem, è veteri, ut ait, bibliotheca, primus juris publici fecit, næ ille fucum fecit auritis Midis, non illis, quibus cor-*

culis esse datum est, & qui norunt, qu. æra lupinis distent.

De partubus quidem legitim LIVII perhonorifice sensit & scr psit Franciscus Petrarcha. *Miracu proximum, ut ad* T. LIVII *opus n dicam imitandum, sed nec ad scriben dum quidem, vix unius hominis vi sufficiat.*

Vbi illud quoque operæ pretiu fuerit annotasse, superstites adhu LIVII libros nequaquam ab il fuisse in Decades distributos. Q de re Petri Criniti testimoniu omnium aliorum instar, mihiqu necessario producendum, adversi ab his alia sentientes, ex capite XI lib. VII. de honesta disciplina. *Fa so receptum est*, (inquit, Crinitus *ac doctioribus etiam persuasum, fuis in Decades divisum* T. LIVIO *suu opus de Romanorum gestis, quæ sin gulæ decem voluminibus explicantu quod ipsum de auctore* LIVIO *neut*

qua

quam apud veteres comperias. Nam & Priscianus vir diligens, aliique Germanici, sicubi Livium citant, librorum numerum adscribunt, neque Decades nominant. Itaque & XVI. *librum &* XXXIII. *&* CXVI. *videmus advocari ab antiquis auctoribus. Cui sententiæ &* FRANCISCVS PETRARCHA *adstipulatur, ut qui asserat in epistola ad Ioannem Boccaccium, ignavia legentium contigisse, ut Liviana Historia sit in Decades distributa. In partes* (inquit) *quas Decades vocant, non ipse, qui scripsit, sed fastidiosa legentium desidia divisit. Sed & L. Florus libros* CXL. *ejusdem auctoris recenset, sublato penitus nomine Decadum, cum universam historiam in Epitomen, vel (ut latine loquar) in Breviarium contraxit. Id & Politianus olim ita libere nobis concedebat, ut nostram quoque diligentiam magnopere commendaret in perquirendis,*

atque examinandis veterum monumentis.

Caussa porro amissi tanti operis haud alia fuit, quam magnitudinis ejusdem moles, ob quam non omnes illud describere poterant; egestate pauperes, avaritia divites impediti. Qualis enim, ac quanta ejus magnitudo esset, vel ex Martiale discimus hæc canente.

Pellibus exiguis arctatur LIVIVS *ingens,*
Quem mea vix totum Bibliotheca capit.

Jacturæ hujus in causa invidia pariter, & improbitas Caligulæ Cæsaris fuit. Quippe qui T. LIVII Historiam, non secus ac Maronis Poëmata cum auctorum imaginibus è medio tolli jussit, ut alienis laudibus obscuratis, propria vitæ scelera caligine premerentur. Quod incestu pari monstrum alterum hominis Domitia-

mitianus attentavit, ut qui Metium Pomposianum ob id occidi mandarit (auctore Tranquillo) quod Regum, ac Ducum conciones quasdam, depromptas è LIVIO circumferret.

Nihil sane LIVIO grandius, nihil uberius. Caligula tamen laborem tanti legendi operis ægre sustinens, dum in id incumberet, *verbosum* illum identidem appellabat. Eandem ob causam Asinius Pollio, *Patavinitatem* eum sibi sapere affirmabat. Nimirum delicatum Romani hominis palatum, videbatur sibi aliquid sentire, quod non usquequaque saperet genium Romani sermonis. Neque enim nobis hic audiendus est Keckermannus, inde colligens, reprehensum ab Asinio fuisse sublimem LIVII stylum: ut & à Seneca Lib. I. de Ira Cap. ultimo, & de Tranquillitate Cap. IX. Nam longe aliud Senecam velle, diffitebitur nemo, qui

verba ejus attenderit, ut accuratiſſ me attendit Gerardus Jo. Voſſius aliàs laudatis libro & capite de H ſtoricis Latinis. Quinimo, ex *Pat vinitate* LIVIO objecta, non inv diam & detractionem; ſed laudem ac gloriam eidem conciliari poſ cum Auctoribus aliis affirmarin Nam ea de cauſa Pollio *Patavin tatem* LIVIO objeciſſe putandu eſt, ut eum tacite Patavinum eſ proderet, & Pompeianum fuiſſe l quido demonſtraret, Pompeianita tem Patavinitatis nomine compre hendens. Favêre ſcilicet Pompeio & Reipublicæ celſo ſemper anim Patavini. Quam ob cauſam *Pata vini* (inquit Marcus Tullius, d Cæſarianis, ſeu Antonianis loquens *alios excluſerunt, alios ejecerunt miſſo ab Antonio, pecunia, militibus, & quod maxime deerat, armis noſtros Duces adjuverunt.* Quin & Thraſeam Patavinum civem una cum Helvi- dic

dio genero, natalem diem, tum utriusque Bruti, tum Cassii hac de causa celebrare consuevisse legimus in Satyris Juvenalis, usque adeo Patavinis Respublica, & Reipublicæ fautores in oculis erant, Juvenalis enim ista sunt.

Quale coronati Thrasea, Helvidiusque bibebant
Brutorum, & Cassii natalibus.

Quid plura? Asinius Pollio, ut erat Antonianus (testatur id Paterculus) Patavinis longe infensus erat, itaque (Macrobio teste) acerbe cum iis egit, ut pecuniam, & arma conferrent. Quin, cum Patavini id recusarent, ac propterea delitescerent, præmia, & libertatem Patavinis servis obtulit, dum tamen dominos, qui delitescerent, propalarent, quod tentatum frustra. Haud igitur mirum, virum istum Cæsarianum, Antonianum *Patavini-*

vinitatem objeciſſe LIVIO, &, quo virtutem alioquin redoleret, à Cæſarianis, qui Romano Imperio po tirentur, Pompeianis ludibrio ver ſum & probro, cum *Pompeianitas* n aliud omnino ſit, quam Patavino rum in Pompeium, & Romanan Rempublicam fides, amor, ac bene volentia.

Quod autem eidem Hiſtoric quædam objecerit Caligula, qui ſanæ mentis eſt uſpiam, qui tam impii Cæſaris auctoritatem tueatur? Quis ignorat, quid inſanum illud caput de Virgilio ſenſerit? quid de Homero? Hinc Tranquillus *Cogitavit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur ſibi non liceret, dicens, quod Platoni licuit, qui eum è civitate, quam conſtituebat, ejecerit? Sed & Virgilii, &* T. LIVII *ſcripta, & imagines paululum abſuit, quin ex omnibus bibliothecis amoverit, quorum alterum, ut nullius ingenii,*

genii, minimæ doctrinæ; alterum, ut verbosum in Historia, negligentemque carpebat. Cogitavit idem etiam, eodem Tranquillo teste, *de Jurisconsultis abolendis, & de L. Seneca male sentiebat, non minori livore, ac malignitate, quam superbia, sævitiaque bene adversus omnes ævi homines grassatus.*

Ut ut sit, aliud ego de LIVIO affirmate protulerim. Cui T. LIVII dulcissimus stylus, & omnibus ornamentis instructa Historia non blanditur, eidem inspectus placebit, ut olim Isocrates, cujus jucunditas sic hominum mentes allicere consueverat, ut ejus domus cunctæ Græciæ, quasi ludus pateret, ac dicendi officina.

CAP. VI.

VINDICIÆ TUTELARES.

SEd adhuc mihi à calumniis vindicandus eſt LIVIVS. Haud enim deſunt invidi alii, (nulla nempe hominum uberior eſſe ſeges fertili hoc malorum ſeculo, & infelici) qui illum carpant. Videtur autem quibuſdam horum prætuliſſe facem Antonius Cæſar in Itinerario ſuo, in quo hæc leguntur: *Fano Voltumnæ cujus claris geſtis invidit* LIVIVS.

Inde ſcilicet Annius Viterbienſis telum arripuit, quod in LIVIVM jaceret; ſed inepte, cum dixit. *Et autem negligens is, qui ſupprimit quæ referenda ſunt: & verboſus, qui abſque probatione contradicit afferenti rationes, & auctores. Et ex his duobus peccavit* LIVIVS *in multis*

ut patet. Sed ex multis, quoad Fanum Volturnæ hæc exempla sint, Cælius Thuscus Lartes Fani juvit Romulum implorantem ab eo auxilium contra Ceninenses, Crustuminos, & Latinos, & retulit triumphum. Et id idem fecit contra Sabinos Galeritus Luccumo. Et ob id ipse primus posuit Prætoria Romæ, & divisa Roma in tres tribus, imposuit nomina, & tertiam partem dedit Thuscis, ut clare tradunt Propertius in Elegia ad Vertumnum, & altera paululum præcedente, & Varro in 1. *de lingua Latina, & Fabius Pictor de origine urbis Romæ, & Dionysius Halicarnasseus in* 1. *lib. & Mythici sub fabula Jani jaculantis aquas sulphureas in Sabinos, ut Macrobius in* 1. *Saturnalium, & Ovidius in* 1. *de Fastis indicant. At lividus fuit* LIVIVS, *qui ut funditus extingueret Thuscorum fulgorem, & triumphos obnubilaret, ab eis partos, non à Romulus gestos, omnino*

etiam

etiam scribere unum verbum neglex. Quod profecto invidissimi hominis officium, & negligentis veritatem Historia. Similiter fuit verbosus, absque certo auctore & probatione cit contra Varronem, quod Luceri nomen incertæ originis. Fabius en Pictor antiquior eo, ostendit ab F storia esse Etruscæ originis, atque ce tissimæ. Rursus LIVIO *antiquior, doctior Varro in* 1. *de* L. L. *dicit e certæ originis à Lucumone Luceres d ctos, idque probat vetustissimis aucto bus, Iunio, & Tolumnio Thuscar Tragœdiarum scriptore, &c.*

In hanc sententiam canicula i latrans alios quoque multos p duxit, & hos inter L. Joannem Sco pam Parthenopæum, qui Collect neorum Lib. I. cap. XVIII. *Eod* inquit, *tempore, & Centuriæ t equitum conscriptæ sunt, Romen à Romulo, à Tito Tatio Titien appellati. Lucerum nominis, & or gin*

inis causa incerta est. Hæc Livius *non quod Lucerum originem ignoraret; sed perinde ac Gallus Cisalpinus, & Hetruscæ, Italicæque gloriæ invidens conscripsit, quod Antonius Cæsar in suo Itinerario his verbis arguit, Volturna, cujus claris gestis invidet* Livius.

Verum enimvero innituntur fundamento debili auctores isti, & si qui sunt alii, qui insistunt Antonii dicto. Nusquam enim ea verba de Livio legere est in genuino, sive Antonii, sive Antonini Cæsaris, sive Æthici Itinerario, quod primus edidit Josias Simlerus, mox antiquis ex Codicibus correxit, & addito Commentario locupletavit Surita Cæsaraugustanus. Sed eo in Itinerario tantum, quod Annius Viterbiensis commentus fuit, ac viris obesæ naris, uti germanum, obtrusit. Nihil isto plane Annii Itinerario indoctius, insulsius nihil. Quod

&

& ipſa res clamat, & ubertim oſte-ſum eſt à Philippo Cluverio in I-lia ſua. Amentis autem eſſe ex co-mentitio loco in LIVIVM deba-chari, & inſana proferre, nemo n videt.

Paulus Benius in LIVIVM qu-que noſtrum ſtylum ſuum exacu, Hiſtoriam ejus crebris convitiis l-ceſſens. Siquidem is libro II. conſcribenda Hiſtoria objicit ill in primis Hiſtorico noſtro Princ-pi, *quod nimis Poëticus fuerit, n-misque longus, & aliquando diction habeat diſſimilem, fortuitam, & i-terdum vaſtam, & inconditam.* S fruſtra lividum hoc ingenium jugu-lare niſum eſt LIVIVM, imbrem quod ajunt, in cribro gerens. A non enim Hiſtoria, Poëſi proxima & ſtylus ejus quodammodo ſolu-tum carmen? An non illa ſonis ſu ac numeris conſtat, ut metro in an-mis hominum varios affectus exci-

tet

et, & cum delectatione excitet, juo facilius improvidi quique ex liorum factis, periculis, & monitis neliores fiant? Audiatur hic unus multis Vossius Libro I. de Histo-icis Latinis Cap. II. *Qui autem Historiam à se signatam exire, atque manare in vulgus primi juberent, Poë-e fuerunt.* Recenset autem Benius, xigui capitis, at exilioris cerebri vir, nter Poëticas descriptiones narra-onem adventus Annibalis in Ita-am, eamque propterea reprehen-it, cum nulla diligentior, venustior, ulchrior toto illo in opere se spe-andam prodat, satis ut hinc li-ueat manifeste, quanti capitis hu-is inepti convitia reliqua facere beamus. Absolvit itaque latratus os in LIVIVM Benius hac verbo-im strue. LIVIVS *in Epistola qua-im, filium ad eloquentiam aspirantem rtatur, ut Ciceronem diligenter evol-at, & imitetur primum, tum cæteros,*

prout

prout quisque est Ciceroni simillimus, e suis scriptis, ne verbum quidem: quæ i-men, si ea tanti fecisset, filio item, Cic-ronis exemplo, legenda proposuiss. Ecquis enim sanæ mentis pater, z alienus à fastu, filio suo auctor e-titit, ut relictis aliorum operibs sua tantum evolveret? Vident p se oculati quique arrogantiam h-minis, & derident. Cui ista non s-tisfecerint, cupiatque exactiore defensionem LIVII adversus B-nium intueri, legat is epistolam La-rentii Pignorii XLIV. Balthassari B-nifacio scriptam. Fuerunt etiam, q quererentur, rerum aliquarum m-moriam in LIVIO subobscuram; s nemo unquam impius adeo fueri ut non illi ignoscat, fatenti L bro VI. candide, & scribenti, *s quæ ab condita Vrbe Roma ad capta eandem urbem Romani sub Regib primum, Consulibus deinde, ac Dict toribus, Decemvirisque, ac Tribu Co.*

Conſularibus geßère foris bella, domi ſeditiones, quinque libris expoſuiſſe res cum vetuſtate nimia obſcuras, velut quæ magno intervallo loci vix cernuntur, tum, quod perraræ per eadem tempora literæ fuère, una cuſtodia fidelis rerum geſtarum: & quod etiam, ſi quæ in commentariis Pontificum, aliisque publicis, privatisque erant monumentis, incenſa urbe plæraque interiere: clariora vero deinceps, certioraque ab ſecunda origine, velut ab ſtirpibus lætius, feraciusque renatæ urbis, geſta domi, militiæque expoſita tradidiſſe.

Illud ſane miror, tum Budæum, tum Henricum Glareanum, viros tique ſapientes, non eſſe veritos affirmare, LIVIVM *bellicoſæ Gallorum gentis res geſtas odioſe tractaſſe.* Quantum enim LIVIVS veritati ſtuduerit, vel ex eo aſſequi coniectura poſſumus, quod in deſcriptione belli Civilis, ne Auguſto quidam,

dam, à quo unice diligebatur, to-que divitiis locupletatus fuerat, & honoribus exornatus, in tantum vo-luerit gratificari, ut aliter rem na-rarct, quam factam sciret. Audi-tur hic Cremutius Cordus, ita rem enarrans apud Tacitum Annal. 4. dum in defensione vitæ publice pe-oraret. T. LIVIVS *eloquentiæ, ac fidei præclarus in primis, Cn. Pom-pieum tantis laudibus tulit, ut Pom-peianum eum Augustus appellaret, neque id amicitiæ eorum offecit. Sci-pionem, Afranium, hunc ipsum Cas-sium, hunc Brutum nusquam latro-nes, & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, sæpe ut insignes viros no-minat.*

Quod autem LIVIVS Gallorum genti infensus fuerit, minime con-cedendum puto. Cum ab omnibus habitus sit perpetuus canæ, nullæ-que livore suffusæ fidei cultor. At nolo quemquam hic acerbius in-

secta,

sectari, dixisse contentus, LIVIVM illorum temporum gesta, Gentiumque mores, & id genus alia candide adeo, & ex veritatis præscripto literis tradidisse, ut elogium illud jure sibi promeruerit. VNVS LIVIVS DIGNVS EST HABITVS CVIVS DIVINO CALAMO TANTÆ VRBIS, AC POPVLI ROMANI, TOTIVS ORBIS VICTORIS RES GESTÆ CONSCRIBERENTVR.

CAP. VII.

Senectus, & Obitus.

FLoruerat inter cæteros T. LIVIVS Romæ Augusti gratia, & ea celebritate nominis, qua nullam majorem fuisse tradidimus suo loco, cum demum honorum satur, annis, & studiis fessus, accensus more patriæ, Patavium cogitare cœpit. Romam itaque, post Augusti discessum è vita mœstissimam

c reli-

reliquit LIVIVS, plausibus, & accl
mationibus publicis receptus in p
triæ sinum, cum illi Patavini omn
suis effusi sedibus, obviam prodi
gestirent, clamantes, INGEN
ILLVM ESSE PATRIÆ SV
DECVS, ET ORNAMENTVM
MANSVRVM IN ÆTERNITA
TEM OMNEM. Hic ille in ocu
Civium, patrii cæli aura recreatu
placido in otio, præteritorum lab
rum fructu fruens, cultus ab omn
bus & dilectus, aliquamdiu vixit. A
cum omnes, quotquot vivimus, h
mines, nati ea lege simus, ut quot
die moriamur, mortalitatem demu
explevit, imperante Tiberio Cæsar
anno ejus Imperii IV. redempti v
ro Orbis XX. ætatis denique glori
sissime transactæ LXXVI. Const
id ex Vossio Lib. I. de Historicis L
tinis. T. LIVIVS *Quarto Tibe*
anno obiit, quo & Ovidius decess
Tomis: ut de utroque Eusebius
Chr-

Chronicis testatur. Id ipsum in Scardeonio legere est Lib. I. Classe III. de priscis Civibus Patavinis, & Memoria veteri, quam ex Prætorio Patavino nostro adducam infra. Gaspari vero Conrado, asserenti in Prosopographia sua Melica, milliario primo.pag.98. L. (idest LIVIUS) obiit Anno Mundi 3993. Anno Christi 23, *æt.* LXXX. Sicchum Polentonum opponimus, sic loquentem in Epistola ad Nicolaum Florentinum, quam edidit eruditissimus Pignorius in Originibus Patavinis cap. XVII. Prætereo famam, quæ LIVIUM Patavii, & natum & sepultum ferat. Adest Quintilianus is Oratoriæ Institutionis libro LVIUM Patavii natum scribit. Adest *Eusebius de temporibus, Historicus fide dignus,* LIVIUS *Patavii moritur,* inquit. *Adest Hieronymus, quem vitæ Sanctitas haud minus dignum facit. Libro enim de temporibus;* LIVIUM *Pa-*

tavii & natum, & mortuum profite tur. Creditu enim facile, mortuo Au gusto (legerim, *creditum enim facile quod mortuo Augusto) repatriaverit seu gratia uberioris otii; seu, quod Ti berius non tanti faceret divos homi nes, prius Octaviani humanitate con gestos. Commune vitium experimur etiam filios patrum fautoribus æmulari* Conſtat autem, obiiſſe LIVIUM Ka- lendis ipſis Januarii, quibus & Ovi- dius è vita deceſſit, qua de re pul- cherrima legitur elegia Adeodat Sebæ, quam hîc, lectu digniſſimam adſcribemus.

TI-

TITO LIVIO

Et P. Ovidio Nasoni

COENOTAPHIVM

AB ADEODATO SEBA

Veseliensi scriptum.

Ecce iterum Jani nobis rediere Calendæ:
Hei mihi, quos luctus, funera quanta ferunt?
Roma TITO *quondam celebrata est maxima magno,*
Est quoque Nasonis carmine dicta sui.
Quæ te, NASO, *tulit, quæ te,* TITE, *sustulit orbi,*
Inter funestos est numeranda dies.
Non adeo infelix, quæ infames sanguine Cannas
Lux videt, & Latio tristia cuncta foro.

Nullum igitur munus nunc expecte amici,
Munera temporibus sunt minus ap malis.
Fas mihi sit Patrum priscos contemne ritus,
Fas mihi consuetas mittere jure pr ces.
Cernite, nunc tristi ploretur ut undiq cælo,
Mersaque demisso terra sub imb natat.
Ecce Venus, pullo vestita incec amictu,
Dilaceransque genas, dilaniansq comas:
Et pharetræ oblitus, luctuque immers acerbo,
Nasonis cantat carmina mœstus Amc
Ipse suas Ianus damnatque, oditque C lendas,
Et sua de Fastis tollere festa parat.
Flet quoque Neptunus, flet rauciso Amphitrite,

Et patrio plorat gurgite mersa Thetys.
Pelignæ lachrymis implent rura omnia Nymphæ,
Et querulus Patavi mœnia Brenta lavat.
Tunc igitur lachrymas retinebis Roma cadentes,
Nec poteris cæli questibus esse comes?
Hei mihi, quid te olim, clemens Auguste, coëgit
Tam sacrum Vatis sic violare caput?
Talia non docuit te quondam Julius ille,
Qui dedit Italiæ sceptra secunda tibi.
Et te jam merito clementem dicere quisquam,
Ingeniumque potest dicere mite tibi?
Quæ nunquam Augusti potuit lenire furorem,
Crudeles potuit flectere Musa Getas.
Namque Tomitanis exul lugetur in oris,
Nasonique parat barbara turba rogos.
Lugete, ò miseri vates, totumque jubete
Parnassum alternos ingeminare sonos,

Flentibus en aderit Phœbus, Pallasq;
favebit,
Et peraget partes Numen utrumq;
suas.
Vos quoque, quos cæli dignissima cu
fatigat,
Ne rogo, ne quinta quærite luce l.
ram.
Illa etenim lumen cælo, terrisque neg.
bit.
Lætaque cum charo Tartara va
colet.
At vos, ò Manes, quorum nec lon
vetustas,
Nobile nec delet nomen avara dies.
Vos, inquam, solos Jani gaudere Calen
dis,
Vos dare lætitiæ mutua signa decet.
Quippe TITUM *vobis lux addidit ist*
peremptum,
Hæc quoque Nasonis lux dedit art
frui.
Ergo occurristis Manes venientibu
illis,
Tota

Totaque in amplexus infera turba ruit.
Ennius inde pater, medium complexus utrinque,
Hic, ait, eſt Latii gloria tota ſoli.
Mox Varro, & Cicero properant, terſusque Catullus,
Mox quoque cum Nemeſi culte Tibulle venis.
Et tu, qui dubium feciſti nomen Homeri,
Laudem cui debent rus, pecus, arma ſuam.
Quid Reges memorem priſcos, forteſque Quirites,
Quoſcumque exoriens Roma, vetuſque dedit?
Scilicet iſta TITVM *venerata eſt undique turba,*
Hannibal aſpecto ſurgit & ipſe TITO.
Vos, ò vos, Manes, æternos ducite luſus:
At nos perpetuo cura, dolorque prement.

 Hanc

Hanc igitur lucem luctu celebrabo quotannis,
Et vacuo injiciam thura, merumque rogo.
Hi tumulo versus deinde inscribentur inani:
Forsan & hos olim postera turba leget.

QVISQVIS ADES VACVVM NASONIS CERNE SEPVLCHRVM.
QVISQVIS ADES MAGNI CERNE SEPVLCHRA TITI.
ORPHEI QVOD PRECIBVS PLVTONIA REGNA DEDERE
HOC TITVS ET MAGNVS NASO DEDERE SIBI.

CAP. VIII.

LIBERI

Ex Monumentis publicis.

EX duabus uxoribus T. LIVIVS noster filios duos suscepit, T. LIVIVM *Priscum*, & T. LIVIVM *Longum*, ambos paternæ disciplinæ asseclas & hæredes, quorum memoriam, nec non & *Cassiæ*, uxoris primæ, nobis sartam, tectam, & integram conservavit Inscriptio marmorea vetus, quæ legitur in ædibus Annibalis Capilistii, Cataphractorum militum Ductoris, Serenissimæ Reipublicæ Venetæ nomine, è regione templi Divo Danieli sacri.

T. LIVIVS C. F. SIB[I]

ET SVIS.

T. LIVIO T. F. PRISCO F.

T. LIVIO T. F. LONGO ET

CASSIÆ SEX. PRIMÆ

VXORI.

Filias

Filias idem quatuor habuisse dicitur, quarum ultimam, nomine *Liviam*, nupsisse tradidimus alibi *L. Magio*, clarissimo viro. Mos enim antiquorum fuit, ut fœminæ nomēn à familia sortirentur. Quam ob causam, *Octaviam* à familia Octavia dictam accepimus, *Terentiam* à Terentia, *Liviam* à Livia, hoc or, dine, ut, quæ primo loco nata esset-vocaretur *Octavia prima*; quæ secundo, *secunda*; quæ tertio, *tertia*; quæ quarto, *quarta*, ut hæc LIVII nostri filia, quæ hoc ex more *quarta* dicitur in veteri monumento, statuæ Patris à Concivibus nostris apposito in ipsomet Prætorio publico Patavino.

V. F.
T. L I V I V
L I V I AE T. F.
Q V A R T AE L.
H A L Y S
C O N C O R D I A L I
P A T A V I
S I B I E T S V I S
O M N I B V S

CAP. IX.

OSSA QUO TEMPORE INVENTA, *qua celebritate condita.*

OSſa T. LIVII in plumbea capſula apud ſacras ædes D. Juſtinæ inventa ſunt, anno ſalutis humanæ M. CCCC XIII. Dum enim tunc temporis Marinus Ludovici Barbi, Canonici noſtri frater, ad illud Cœnobium reformandum acceſſiſſet, ſibique pone Abbatis domicilium ædiculam extruere cogitaſſet, & pro fundamentis altius effoderetur, apparuit illico vetuſtiſſimum pavimentum, ex quadratis lateribus & calce omni parte compoſitum, quo leviter fracto, incluſa in eo capſa plumbea reperta eſt, longa pedes ſex, alta vero, &

& lata æque ultra pedem. LIVI
mox clamatur, quod relatu Fr-
trum sepultus ibi LIVIVS habe-
tur, & Monaci, qui meminera
ibi veterem effossum lapidem, cu
LIVII epitaphio, unanimes co-
pus esse LIVII faterentur, quod
Polentonus affirmat in laudate ep-
stola, rei totius oculatus testis.

Inter hæc summa totius civit-
tis lætitia divulgatur, repertum TI-
TI LIVII corpus. Iamque ad illu
Nobilitas omnis accurrerat, & e
ossibus fragmenta diripere conaba-
tur. Amplectebantur cuncti capsu-
lam plaudentes. Multitudo vero po-
puli tanta confluxerat, ut Monac
eo concursu perterriti, de combu-
rendis LIVII ossibus cogitaren
ut à gentili viro venerationem in-
solitam amoverent. At Roland
monachus, rogatus à Nobilibus
arcam, & ossa TITI LIVI
Patriæ dono dedit. Inde magn
omnium

omnium Civium conventu, ac celebri pompa totius civitatis, Nobilium ipſorum humeris in Forum maximum deportata ſunt.

Liceat mihi hoc loco Illuſtres viros recenſere, qui viciſſim humeros his oſſibus ſubmisêre. Alterum modo repertæ arcæ ligneæ caput Andreas Dandulus, Patricius Venetus, alterum Siccho Polentonus, medium ſubiére Palamedes, vulgo Palaminus, Vitalianus & Peraghinus Peraga aureati equites, Alexander de Doctoribus Jo. Franciſcus Capiliſtius, & Nicolaus Porcellinus Jurisconſulti. Sequebantnr Zacharias Triviſanus Prætor, & Leonardus Mocenicus Præfectus: mox quicumque literarum ſtudio, vel patriæ amore tenebantur, ut ante nos prodidit Polentonus, & Jacobus Cavatius Lib. v. Hiſtoriarum Cœnobii D. Juſtinæ Patavinæ, ad quorum ſcripta lectorem remittimus non

inviti.

inviti. Eam ſane famam reſpicie[ns] Theodorus Zvingerus in Metho-do Apodemica Lib. III. pag. 27[…] hæc ad poſteros tranſmiſit. TIT[I] LIVII *oſsa, ad D. Iuſtinæ, an[no] ſalutis* CIↃ CCCC. XIII. *repe[r]ta in plumbea capſula, inſigni pomp[a] ſuccollantibus viris nobiliſſimis, in fo[]ro judiciorum, ad Occidentalem parte[m] repoſita fuêre, cum inſcriptione & ef[fi]gie ejuſdem.* Et in additionibus a[d] Hiſtoricos Latinos Voſſius. *Sepu[l]crum* LIVII, *ut quidem Blondus, eoque ex auctore Leander refert, Pa[]tavii fuit, ubi olim Iunonis templum, at nunc Monaſterium B. Iuſtinæ, quo[d] tenent nigri Monaci Benedictini.* A[t] Blondus Flavius, qui à Secretis fu[it] Pontifici noſtro *Eugenio* IV. in ſu[a] Italia illuſtrata non *Junonis* tem-plum, ſed *Jovis* fuiſſe D. Juſtin[æ] Cœnobium hiſce verbis affirmat.

Eſt in hac Urbe D. Iuſtinæ Vir-ginis Templum, ampliſſimæ cujus ædi-

mili

mille in circuitu paßus amplexa, aquis circumluuntur : quod in vetustæ ædis vestigio ædificatum fuisse hinc constat, quod effodientes ubique pulcherrima inveniunt lithostrata. Eodem in loco T. LIVII *sepulchrum ætate nostra repertum fuisse conspeximus, ut credere liceat, vetustum Jovis templum ibi fuisse, in quo ipse* LIVIVS *in* X. *narrat spolia de Cleomini Lacedæmonis piratæ victoria Patavium reportata fuisse.* Cæterum, cum ossa LIVII Zacharias Trivisanus Prætor in penetrali suo locari cuperet, Senatus habitus est pro Museo TITO LIVIO erigendo, in eoque quorundam sententia fuit, apud Fanum Sancti Clementis, qua Forum respicit, publico ære Cœnotaphium illi è marmore erigendum. At Optimates quidam privata pecunia LIVIO multo nobilius monumentum pollicebantur, si prope suas ædes illius ossa transferrentur. Ad eam

rem

rem contendebant Ludovicus B- zacharinus vir Clarissimus, & He- ricus Scrovinius Eques. At tande Senatui populoque Patavino p- blicam in LIVIUM pietatem decl- rare visum est magis illius ossib ad occidentalem Prætorii pariete deportatis, & supra portam illi conditis, quod & illico peractum es adjecta imagine, & elogio, quo hisce verbis ad hanc usque die Prætorium introeuntibus se spectan dum offert.

OSSA
T. LIVII PATAVINI
VNIVS OMNIVM
MORTALIVM IVDICIO
DIGNI CVIVS
INVICTO CALAMO
INVICTI P.R.
RES GESTÆ
CONSCRIBERENTVR.

Auctor hujus Epitaphii fuit Le-
nardus Justinianus, qui tunc tem-
poris erat civitatis Prætor, ut refe
Guljelmus Ongarellus in sua Cro-
nica.

De sepulchro vero & effigie T
TI LIVII hæc habet Pighius
Hercule Prodicio. *Ascendunt dein*
in sublime Prætorium plumbo tectum
Palatium majus appellant, statuis
picturis excellentibus ornatissimum, u
monstrantur Carolo virorum illustriu
Patavinorum effigies, qui suis virtu
tibus immortalem famam nacti, ur
bem illam vel nativitate, vel mor
sua decorarunt. Et ne longus sim
enumerandis singulis, quorum imagi
nes Principi tum ostendebantur, t
T. LIVII, *Romanæ Historiæ Princi-*
pis, cujus etiam ossa perhonorifice ib
dem marmoreo in sepulcro condita ess
affirmant, &c.

CAP

CAP. X.

HONORES

Obitum consecuti, ejusdemque memoriæ posita monumenta.

SCio Monumenta, T. LIVIO posita, collecta à multis, ne anti Viri memoria ullis unquam seculis interiret. Congessit illa Scardeonius in volumen suum; idemque pari genio, feliciori calamo, præstitit Franciscus Swertius in Deliiis Orbis. Verum enimvero, ut ic eorum multa præteriit, sic apud lum quæ extant, confuse adeo in astam illam memoriarum molem ngesta sunt, ut in quodam Chao icere miserrime videantur. Norum igitur fuerit, id præstare, ut adem, & si quæ sunt alia, lucem abeant meliorem, disjectisque nuibus clarius micent. Præclarum & lustre T. LIVII Monumentum illud

illud est in primis, quod in interio[r]
occidentali parte Prætorii nost[r]
sæpe ac sæpius legimus, non sin[e]
sensu aliquo voluptatis. Liquet au-
tem ex eo, sapientissimum Alphon-
sum, Aragoniæ Regem, anno CIↃ
CCCC. LI. per Legatos suos o[s]
brachii T. LIVII, quod præclar[a]
illa Commentaria conscripserit, [a]
Republica Patavina impetrasse, u[t]
Neapolim, honoris gratia, defere-
tur. Verba denique sic illius habent[:]

INCLITO ALPHONSO.

ARAGONVM REGI STVDIORVM FAVTO[RI]
REIPVBLICÆ VENETÆ FOEDERATO ANTON[IO]
PANORMITA POETA LEGATO SVO ORAN[TE]
ET MATTHAEO VICTVRIO HVIVS VRB[IS]
PRÆTORE CONSTANTISSIMO INTERCEDEN[TE]
EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSS[I-]
BVS QVÆ HOC TVMVLO CONDVNTVR BR[A-]
CHIVM PATAVINI CIVES IN MVNVS CONCE[S-]
SERE ANNO CHRISTI M CCCCLI.
XIIII. KAL. SEPTEMBRIS.

Excepit os illud, Neapolim adportatum, summo cum honore Regius literarum pater; at, dum illi Museum proprium erigere cogitat, vita excessit. Mansit ob id penes Panormitam, inde devenit in Pontani, Regni illius à Secretis, manus, à quo demum locatum est in urnula & inscriptione hujuscemodi decoratum.

T. LIVII

HISTORICI BRACHIVM

QVOD OLIM ANTONIVS PANORMITA

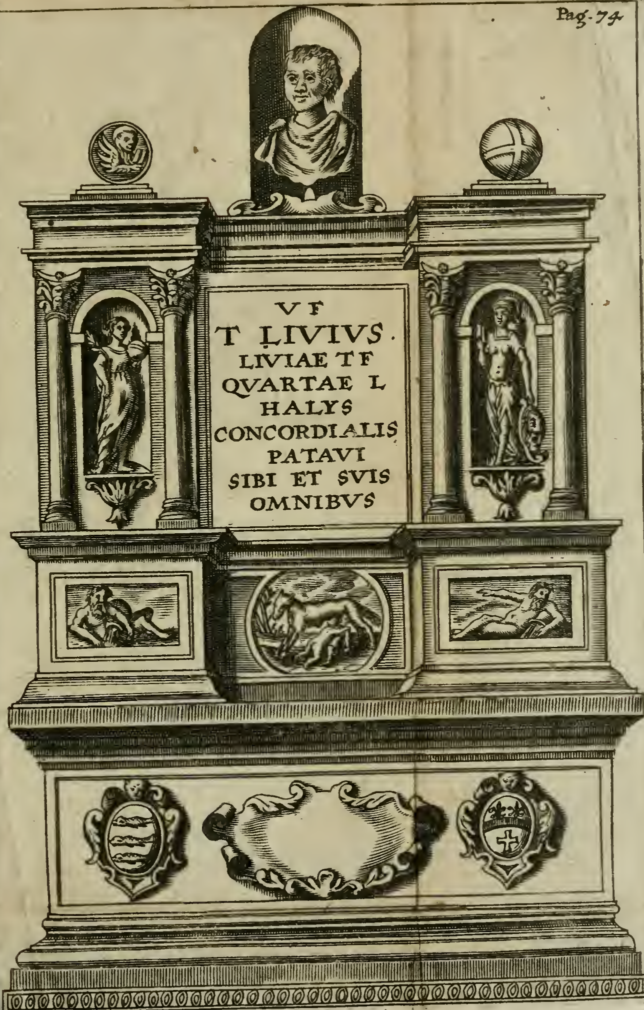
A PATAVINIS IMPETRAVERAT

IO. IOVIANVS PONTANVS

MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT.

At ea quoque memoria periit, I
gnorio teste suis in Originibus Pat
vinis, ex epistola quam Io. Vincent
à Porta scripsit D. Peireschio, Ser
tori Regis Galliæ, anno CIϽ. IϽC. I

Anno vero CIϽ. IϽ. XLVII
Ossa eadem translata fuere in em
nentiorem locum ejusdem oc
dentalis partis Prætorii nostri, v
nunc spectatur T. LIVII Mau
leum, nobilitatum tabellis æne
inscriptionibus, & vetustissima ips
imagine marmorea, quam ab A
xandro Bassiano, antiquitatis pr
clarissimo cultore, inventam Ci
tas dono accepit. Sub illa imagi
marmor id aspicitur, quod olim
fossum fuerat in D. Iustinæ Te
plo, ibique loci, ubi ossa ipsa po
modum reperta sunt, V. F. T. L
VIVS, &c. nempe à nobis alibi
productum. Dexteram Musei pa
tem obtinet *Æternitatis* statua: l
vam *Minervæ*. Sub Æternitatis p
dib

V F
T LIVIVS
LIVIAE T F
QVARTAE L
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI ET SVIS
OMNIBVS

dibus *Tybris* excurrit, ſub Minervæ *Medoacus*, & hos inter amnes, in meditullio Muſei, ſpectatur lupa, Romulum & Remum ſic ablactans.

Legitur demum ſub his omnibus in ænea tabula tale hexaſtichon Lazari Bonamici, præclariſſimi Vatis.

Oßa, tuumque caput cives tibi, maxime LIVI,
Prompto animo hic omnes compoſuere tui.
Tu famam æternam Romæ, Patriæque dediſti:
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat Patria hæc, & ſi majora liceret,
Hoc totus ſtares aureus ipſe loco.

Ubi notandum quartum carmen ab auctore monumentorum Italiæ, & Georgio Merula ſic produci.

Hinc mens, illi fortia facta canens,

Quam lectionem neque Bonamici

Hexaſtichon admittit, neque ſen-
tentia, neque carmen ipſum.

Subjicitur ei tandem annus, quo LIVIVS obiit, ab Euſebio petitus his notis.

T. LIVIVS

QVARTO IMPERI

TIBERII CAESARIS

ANNO VITA EXCESSIT

AETATIS VERO SVAE LXXVI.

E-

Extat & altera ejusdem Historici memoria, celebris admodum & illustris, supra aliam portam, Prætorii dicti, sub alia magna statua lapidea, habitu tenentis librum apertum, manu ad os adjecta, hac gnome. *Parvus ignis magnum sæpe suscitat incendium.*

T. LIVIVS PATAVINVS.

HISTORICORVM LATINI NOMINIS FACILE PRINCEPS CVIVS LACTEAM ELOQVENTIAM AETAS ILLA QVAE VIRTVTE PARITER AC ERVDITIONE FLOREBAT ADEO ADMIRATA EST VT MVLTI ROMAM NON VT VRBEM RERVM PVLCHERRIMARVM AVT VRBIS ET ORBIS DOMINVM OCTAVIANVM SED VT HVNC VIRVM INVISERENT AVDIRENTQVE A GADIBVS PROFECTI SVNT. HIC RES OMNES QVAS POPVLVS ROMANVS PACE BELLOQVE GESSIT QVATTVORDECIM DECADIBVS MIRA STILI FELICITATE COMPLEXVS SIBI AC PATRIAE GLORIAM PEPERIT SEMPITERNAM.

Cernitur & hic vetustissimus lapis in ædibus Alexandri Bassiani.

T. LIVIVS

T. L.

OPTATVS AN. XV.

Et hæc Inscriptio in Zabarello rum aula ad D. Laurentii sub ejus dem effigie picta, auctore Ioann Cavacio Patavino.

T. LI

T. LIVIVS C. F.

Natus ante bellum civile Cæsaris & Pompei, Quintiliano teste, in historia nemini secundus. Cornelius Tacitus, eloquentiæ, ac fidei primas ei attribuit. Authore Seneca docuit Salustium sumpta ex Thucydide depravasse. In ultimis terris quanta hujus viri fama fuerit, D. Hieronymus ex Plinio ostendit. Ipso hortante Claudius Imperatar adolescens scripsit historiam. Amicitiæ Augusti, licet Pompejanus, non offecit, militia, civiumque concordia insignis, & auctus filia L. Magio Oratori Romano nupta. Epitaphium sibi, & suis omnibus Patavii V. F. ubi excessit anno IV. *Imperii Tiberii Cæsaris, ætatis* LXXVI. *Quod & propria effigies una cum suis reliquiis munere patriæ in magno palatio extat.*

Hæc ſervat adhuc Patavina civitas civis ſui doctiſſimi monumenta. Adhæc vulgus, domum Alexandri Baſſiani, marmoribus, ſtatuis, & inſcriptionibus ubique refertam, domum LIVII nuncupat, cujus ergo magnis advenarum concurſibus celebratur. Scraderus etiam, Patavii in *domo Livia* ſe vidiſſe prodidit effigiem T. LIVII, quam ita deſcripſit. *Caput* T. LIVII *ſine barba, collapſis genis, facie rotunda, lineis auriculis longis, naſo acuminato.* Pari errore decepti Tituli accolæ, ſomniaruntLIVIVM inde ortum duxiſſe ſuum, domumque illius videndam exhibent, & facti memoriam iſtam.

TITVS LIVIVS
PATAVINVS
NATVS IN TITVLO
ET TITVLI SPLENDOR
ALOVISIVS A TVRRE
BVCCINELLVS VICARIVS
FIERI FECIT
M D LXXXXIX.

Imago noſtra ex illa Baſſiani delineata eſt, quæ repræſentat illam in noſtro Prætorio ad amuſſim. Cæterum, quod innuit Pignorius eam, quæ in Prætorio viſitur, non T. LIVII effigiem eſſe; ſed *Lentuli Marcellini*, aut *Claudii Marcelli*, placere nequaquam poteſt; quippe prorſus illi diſſimilis *Marcellini* effigies, quam idcirco ſpectandam damus ex numiſmate, quod illius eſſe teſtati ſunt Gabriel Symeon in Dialogis, & Vrſinus in Familiis Romanorum.

Facies imberbes virorum ita ſimiles ſunt, ut interdum una pro altera in ſtatuis capiatur. At cum certo certius perſpectum, & cognitum habeamus, ab Alexandro Baſſiano, antiquitatis ſtudioſiſſimo, monumentum hoc pretioſiſſimum patriæ dono datum, an non is, ſi Monumentum illud alterius fuiſſe compeririſſet, quam LIVII, dum eo patriam ſuam decorare nititur, amantiſſimus civis, eandem in fraudem induxiſſet? Neque vero *Caligula, infenſus* T. LIVII *nomini Imperator, illius imagines* (Tranquilli verba ſunt in ejus Cæſaris vita) *abolevit, ſed paullum abfuit; quin ſtatuas & ſcripta* T. LIVII *ab omnibus bibliothecis amoveret.* Quod ſi illas abolere juſſiſſet, nequaquam Probus Hiſtoricus Tranquillus, qui Trajani, & Hadriani PP. Im. ætate vixit, & extra metum omnem Caligulæ hiſtoriam ſcripſit, dixiſſet, *paul-*

lum abfuit, quin ſtatuas & ſcripta T. LIVII *ab omnibus bibliothecis amoveret*; ſed T. LIVII *imagines, Caligula Imperatore jubente, una cum ſcriptis ejus abolitæ ſunt.*

Credendum vero eſt, T. LIVII imagines non ſecus, ac illas Cæſarum, in honore ac pretio tum fuiſſe, ob exiſtimationem ſummam, quam illi ſcripta ſua conciliarant ſingularia propemodum, & divina: indeque factum, ut una illarum in manus Baſſiani devenerit, qua patriam ſuam eximii loco muneris exornavit. Hanc nos uti veram T. LIVII imaginem abſque ullo dubio veneramur. Nolumus enim antiquitatem illius in dubium revocare.

At enim imaginem Patavini LIVII conata fuerit antiquitas abolere, ea re quidem certe minus ideo nobis dolendum eſt, quod redivivum illum intueamur in altero Patavino

Cive

Cive longe clarissimo, ANTONIO QVÆRENGO, cujus scriptis, quamdiu Latinæ, Etruscæque florebunt literæ, *semper honos, nomenque suum, laudesque manebunt.*

Hic enim seculi nostri LIVIVS jure omnium ore colitur, salutatur; cum nullus eo propius LIVII stylum attingat, sive locutionem ejus gravem & candidam, sive rerum gestarum narrationem, sive locorum descriptiones spectes. Novit id ingeniorum acerrimus æstimator Perronius, S.R.E. Cardinalis, qui, cum Henrico IV. Magno præstantiam illius suis ex meritis adumbrasset, in causa fuit, ut ab eo Lutetiam Parisiorum, magnis propositis præmiis, fuerit evocatus, quo sua egregia, regiaque facinora literis consignaret.

Novit & Ranutius Farnesius, magni æque animi, ac ingenii Princeps, qui unum illum Parmam accersiit,

ut is ſibi pro dignitate ſcriberet res in Belgio, & alibi ab ALEXANDRO patre, & Imperatore fortiſſimo geſtas, quod egregie re ipſa præſtitit, ſecutus tanti Principis judicium, immo & feliciter aſſecutus. Æmulatur ille ſcilicet eâ in uberrima ſegete pulcherrimarum rerum LIVIVM concivem ſuum, eundemque nobis graphice repræſentat. Extat ejus porro divinæ ſcriptionis, nondum typis editæ in commentario breviſſimo, exemplar unum, quod vidi penes virum clariſſimum fratris ejus filium, FLAVIVM QVÆRENGVM, Cathedralis Eccleſiæ Patavinæ Canonicum, cujus dignitatis perſonam æque in illa digne ſuſtinet, ac Philoſophiæ Moralis interpretis in publicis Patavinis ſcholis. Alterum apud Hiſpaniarum Regem. Tertium in bibliotheca Farneſiorum Ducum. Quartum in Muſeo tuo Illuſtriſſime, ac Excellentiſſime MO-

LINE,

LINE, qui præ cæteris ingenium viri tanti facis, hoc titulo.

ANTONII QVÆRENGI
De rebus gestis Alexandri Farnesii Parmæ & Plac. Ducis Historia.

Et initio tali. ALEXANDRO *Farnesio primæ rudimentum militiæ victi maritimo prælio Turcæ ad Naupactum fuêre.*

Talique fine. *Hic secundus Farnesii in Galliam transitus fuit, sed & tertium, ut regiis comitiis interesset, quamquam supremo morbo implicitus, apparabat, cum militaris disciplinæ, ac virtutum omnium præclaris laudibus invidiam jam supergresso, inimicum felicitati Belgicæ fatum manus injecit.*

Auxit itaque Scriptor hic nobilis adeo præstanti divini sui ingenii monumento patriæ suæ decus, ut LIVIVS Historiâ Romanarum rerum: auxit

auxit & ornamenta domus, non hoc uno nomine toti terrarum orbi notus, ſed & Theologiæ, Philoſophiæ, Jurisprudentiæ, Poëſis, & amœniorum quorumque ſtudiorum cultu, quibus veluti radiis, Solis inſtar, longe lateque conſpicuus, cum Aulæ Farneſianæ micuiſſet ſatis, Romam illuſtrare cœpit, ibique ſummis continenter Pontificibus illius, ut in Univerſi Centro, novum exemplo ſuo TICHONIS Syſtema confirmavit, ſibi ſemper æqualis undique, vitæq; ſemper integerrimæ & eruditionis, ac doctrinæ ſanæ & ſolidæ jubar undequaque cum amore pariter & admiratione diffundens. Sed hæc aliàs pluribus in Elogiis noſtris. Satis enim hic habeo demonſtraſſe leviter, in ANTONIVM QVÆRENGVM commigraſſe LIVIVM, ut eo nunc ſoſpite, magni illius luminis, extincti dudum, Stylum & imaginem habeamus, cujus nos aſpectu æternum paſci Cælites patiantur.

CAP.

CAP. XI.

ELOGIORVM RELIQVIÆ

coronidis loco.

CLaudent T. LIVII vitam ejus Encomiaſtæ, hactenus non allati, ducetque Paterculus familiam reliquorum. Ejus enim iſta ſunt Libro II. *Pene ſtulta eſt inhærentium oculis ingeniorum enumeratio: inter quæ maxime noſtri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriuſque, & conſecutus Salluſtium* LIVIUS, *Tibulluſque, & Naſo perfectiſſime in forma operis ſui. nam vivorum, ut magna admiratio, ita cenſura difficilis eſt.*

Philippus Cominæus putavit LIVIUM, *Latinorum Polybium, omnibus Senatoribus, ac Gubernatoribus rerumpublicarum perlegendum.*

Iſaacus Caſaubonus ad eundem tran-

transtulit illud Senecæ Rhetoris de Oratorum Principe encomium. *Populum Romanum hujus unius ingenium par imperio suo habuiße.*

Georgius Corvinus,& Sigismundus Feirabentus, Bibliopolæ Francofurtenses, in Præfatione operum ejus, à se editorum A. M. D. LXIV. LIVIUM *Historicorum aliorum omnium Principem, & rerum Romanarum divinum explicatorem vocant.*

Iidem in alia Nuncupatoria editionis alterius in 8. ita de illo scribunt. *Nam, quod ad auctorem attinet, talis est, ut vivus lacteo eloquentiæ fonte nobiles, quos Roma ad sui contemplationem trahere non potuit, nominis sui fama, ut Hieronymus ad Paulinum refert, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus pertraxerit, & moriens ob eorum, quæ describit, magnitudinem, varietatem, præstantiam, utilitatem, ac jucunditatem, dignus sit habitus, qui ad Romanæ Historiæ cogni-*

cognitionem, prudentiamque civilem cum eloquentia comparandam præ cæteris in manibus omnium teneretur.

Philippus Beroaldus in oratione habita in enarratione ejusdem, ac Silii Italici, præter ea, quæ supra produximus ex eodem, hæc alia adducit.

Eodem animo LIVIVS *bella scriptitavit, quo Romani gesserunt, eodem ingenii fulmine stylum exercuit, quo Romani populum arma tractant, eadem vigilantia incubuit chartis qua Romani milites disciplinæ militari incubuerunt. Et medius fidius videtur populi Romani, vel ob hoc unum tam memoranda facinora gerere voluisse, ut illa tam à luculento Scriptore describerentur, qui res haud dubie luculentas verbis luculentis æquavit; quem quotiescumque in manus sumo, non legere videor bella, sed tractare, &, ut inquit Hieronymus de Paulo, non audire verba, sed tonitrua. In Livianis voluminibus vide-*

re

re videor Imperatores concionabundos, milites que suos exhortantes ad prælia alacri animo capessenda, Senatum de rebus dubiis consultantem, hostes hinc formidolosos trepidare, Romanos hinc furibundos invadere. Denique apud LIVIUM *omnis rei militaris disciplina continetur, omnia stratagemata, omnes calliditates Imperatoriæ demonstrantur. Leges Senatus, Populiq; decreta, omnes denique artes, quibus domi, forisque vivitur, conspiciuntur. Sed, proh dolor! quantam jacturam passi sunt omnes literarum studiosi ex centum decem voluminibus* LIVIANIS *deperditis? qui omnia, quæ unquam Romani per septingentos annos gesserunt præclara facinora, veluti in unum redacta corpus, noscere potuißent. Quanto dispendio aßectus est Pop. Rom. cujus tot, ac tantarum rerum gestarum memoria, cum libris* LIVII *pariter interiit. Quantum veræ famæ detrimentum Illustriß. Imperatores subierunt, quorum nomina fuißent sempiterna;*

terna, & gesta memorarentur, si LIVIANA *volumina non intercidissent. Quod si defunctis ullus est sensus, profecto* LIVIANOS *manes ingemiscere credendum est, tot labores incassum sibi fuisse susceptos, tot nequicquam vigilatas noctes, tot frustra conscripta volumina, quæ si extarent omnia, nihil præterea foret nobis desiderandum. Haberemus, in quo otium, in quo tempus bene collocare possemus, & tamen nobis, utpote somniculosis, vix ætas suppeteret ad legendum, quæ illi, divina quadam benignitate prædito, suppeditavit ad scribendum, qui etiam Dialogos (ut inquit Seneca) Philosophorum more conscripsit.*

Pertinent huc etiam illa Francisci Petrarchæ de otio & solitudine quorundam virorum Cap. III. Tract. II. *Quædam enim ætas illustrium apud nos ingeniorum fertilior fuit. Marcum Varronem, Marcum Ciceronem, Sallustium, &* LIVIVM, *innumerabilesque alios uno tempore suis licet vivendi*

vivendi gradibus distantes habuit qui se invicem viderint, vel videre potuerint.

Et Cap. VIII. ubi de studio T. LIVII ex professo. *Atque ut mœnia Vrbis egressi non statim ex Italia fugiamus: quo studio putandus est arsisse* T. LIVIUS *Patavinus, qui omnem Romanam Historiam ab Vrbe condita ad Cæsarem Augustum, cujus ipse claruit temporibus, centum quadraginta duobus voluminibus scripsit. Opus ipsa mole mirabile, stupendumque, præsertim, quia in eo nihil raptim & tumultuario, ut ajunt, stylo, quod quidam solent, qui omne verbum labiis oblatum scriptis mandant, sed tanta majestate sententiarum, tantaque verborum modestia complevit omnia, ut ab arte eloquentiæ non multum abesse videantur. Sed heu quantam ætatis nostræ maculam! Hujus tam ingentis, tamque egregii operis vix portio subest exigua quidem. Cum in decades, vel ab ipso conditore*

ditore, vel quod magis reor à fastidiosis postmodum lectoribus sectum foret, ex quatuordecim, non nisi tres decades supersunt, prima scilicet, tertia, & quarta, secundam quidem ipse ego, hortante quondam sacræ memoriæ Roberto Siciliæ Rege, summa, sed hactenus inefficaci diligentia quæsivi. Atque utinam falsus vaticinator inveniar. Cito enim, nisi mores hominum mutentur, de hoc eventurum vereor, quod olim proposuerat Cajus Caligula, nequissimus tyrannorum, de quo est apud Suetonium Tranquillum, quod T. LIVII *Historiam, & Virgilii Poëtæ libros, & imagines parum absuit, quin ab omnibus bibliothecis amoveret: utque ingenio viri hujus clarissimo nubem oblivionis, quam non attulit imperiosa crudelitas, auferat sensim injuriosa segnities.*

Gaſpar Cunradus Sil. in ſua Proſopographia Melica, millenario primo pag. 98. Titulo

T. LI-

T. LIVIVS HISTORIOGRAPHVS.

Optimus Historiæ Romanæ LIVIVS *auctor.*
O plene hoc magnum nunc superesset opus.

ANTONIVS LVSCVS

in carmine ad Ioannem de Nogarolis.

LIVIVS *è manibus nunquam cadat, ille docebit,*
Auspiciis quibus orta prius, quo Principe, quantis
Consiliis firmata fuit res publica, Regum
Diversos mores, majestatemque Senatus,
Et causas bellorum omnes, & cum quibus acta:
Quo fato, quo consilio, quo jure per omnes
Crevit in imperium virtus Romana labores,

Ill

Illa ſevera vetus quæ diſciplina Quiritum
In caſtris, quæ norma domi, quo more, quibuſve
Legibus Italiam primo, poſt fortior urbes
Roma peregrinas fracta Carthagine tandem
Strinxerit.

T. LIVII.

EPITAPHIVM

E BERNARDI GEORGII

Prætoris Patavini carminibus.

LIVIVS *extinctus jacet hic, quem fama ſuperſtes*
Incolumem ſervat, tum ſupereſſe facit.
Quem labor, & Studium, phraſis quoque lactea, priſcas
Scribentem hiſtorias ſydera ad uſque vehit,

Multum igitur debes Patavis, Roma inclyta, nam te
LIVIUS *exaltat, dum tua gesta refert.*
Adriacam donec præterfluet Albula molem
Tantisper, LIVI *fama superstes erit.*

Balthassar Bonifacius de Scriptoribus Romanæ Historiæ.

T. LIVIUS *Patavinus lac Musarum, mare tranquillum, anima eloquentiæ, eorum, qui nunc supersunt Scriptorum Romanæ Historiæ longe Princeps, lactea quadam ubertate dictionis divinitus facundus, amans virtutum, osor vitiorum, rectus judicii rerum togæ, rerum sagi, & si non usu, neque experientia, egregie tamen peritus, ab urbe condita ad Divi Augusti ævum centum & quadraginta libris divinas illas lucubrationes perduxit, quarum tamen longe maximam partem, ingenti rei literariæ jactura deperditam, nunquam fortasse inventam desideramus, nec tant* ope-

operis reliquos habeamus, nisi quinque, & triginta libros. *Et* alia è numero VI.

Angelus Portinarius in Felicitate Patavina, italico idiomate conscripta, vitam LIVII tetigit Lib. VII. cap. III.

Ioannes Velcurionis in Annotationibus in ipsummet T. LIVIVM hæc scripsit.

Cæterum de vita LIVII *plura hic dicere non attinet, qui procul dubio omnium Historicorum Latinorum Princeps judicari debet: quia res omnes à Populo Romano pace, belloque amplius septingentis sexaginta ab Vrbe condita gestas, copioso simul, & fluenti, invictoque stylo perscripsit. Romæ habitus in maximo pretio & celebritate, sub Octavio Cæsare Augusto, apud quem in magna fuit gratia, tametsi eum Cæsar Pompeianum vocare soleret, quia liberius civilia bella Cæsarum descripserat.*

Cœlius Rhodiginus Lectionum antiquarum Lib. xxv. cap. III.

Et amplitudo illa Patavini Historici lactea & redundans, itaque legentem sæpe afficiens, ut stupore quodam adobruat pene, alere longe pinguius ingenia mihi videtur, adeo, ut sicuti in pictores ille ait, qui nescirent manum de tabulâ, oculos à lectione revellere nequeas. Ita dicendo non adumbrantur modo omnia, sed & exprimuntur graphice. Ubertas illa prædulcis, & austera tamen, nec decocta, nitida, sine labore (ut de Theophrasto Seneca scribit) efflorescens quoque, nec affusa modo nectare, sed quodam Circes (quam Deam intelligi voluit literarum Princeps Homerus) delibuta veneficio est. Abire cupis retinent blandis amoribus inenarrabilis facundiæ vastitas, quæ tamen vasta non est, sed compta honestius, culta pretiosius, expolita divinitus, nusquam fucus puerilis, aut pigmenta inania, nusquam vibratior cincinnus. Non ades, provo-

ca-

cat prægustata amœnitas : Sirenum cantibus longe potentius, quas surdus demum remex pertransisse narratur! istam odore modo perceptam, nec cæcus quidem neglexisse possit. Iam quid de eruditione dicam? Et alia præclara multa.

Blondus quoque Flavius in sua Italia, loquens de civitate Patavina, LIVII mentionem facit, sicut & Cosmographi reliqui, tradentes hoc unum Patavinæ civitatis monumentum præclarissimum extitisse. Sic Zacharias Lilius in suo Orbis Breviario in Venetis, de Patavio meminit LIVII cum honore. Sic Marcus Guatius in sua Cronica præclare sentit, & loquitur de LIVIO nostro, sicut & Historici omnes, qui post illum eorum gesta temporum edidêre.

LECTORI.

QVæ *ſequuntur Sertorii Vrſati ſunt*, *ex* monumentis *ipſius* Patavinis *deſumpta*, *quæ cum maxime faciant ad interpretationem inſcriptionis monumenti T. Livii, quod nos hic ſupra pag.* 74. *delineatum exhibuimus, non incongruum nobis viſum eſt ea hîc adjicere, quamvis plurima ex his jam tetigerit Tomaſinus.*

EPI-

EPITAPHII T. LIVII, *in occidentali Prætorii Patavini parte erecti, interpretatio.*

LIVIUS] Liviam gentem in numero plebeiarum reponit Panvinius: Consules tamen habuit, & quidem clarissimos, Salinatorem, Dentrem, Drusum, Libonem cognominatos, Patavioque summum conciliavit splendorem, quod Livium nostrum ediderit. De cujus patria & natalibus nihil referam; cum & à proposito instituto recedat, & clarissimorum virorum innumera suppeditent testimonia, qui eum Patavinum, genere clarum, historiæque parentem declarant: inter quos de ejus gloria hoc unum Plinii * ad Nepotem plurimorum loco sufficiat. *Numquamne legisti Gaditanum quendam, Titi Livii nomine gloriaque commotum, ad visen-*

* *Lib. 2. Epist. 3.*

viſendum eum ab ultimo terrarum orbe veniſſe, ſtatimque, ut viderat, abiiſſe? Vixit Romæ uſque ad Auguſti deceſſum, cui ſumme gratus erat. Poſt ejus vero mortem honoribus anniſque defeſſus, in patriam reverſus, publicis à Patavinis receptus fuit acclamationibus *: ubi Tiberio Cæſare Auguſto III. & Germanico Cæſare II. Conſulibus, anno Urbis conditæ DCCLXXI. à partu Virginis XIX. Imperii Tiberii quarto, ſuæque ætatis LXXVI. è vita exceſſit. Corpus ejus haud procul à Concordiæ templo conditum fuiſſe, & ſaxum iſtud, & ejus oſſa ibi eruta abunde confirmant. Id cum Jacobus Cavacius, Congregationis Divæ Juſtinæ Cœnobita †, ejuſque monaſterii Hiſtoricus, fide & ſolertia eximius, fuſe, ac ſine fuco, è tabulario depromat, ipſius verba heic apponere

* *Panvin. Faſt. lib. 2.* † *Hiſt. Cœnob. D. Juſt. lib. 5. fol. 218.*

ponere opportunum existimavi.

Sed nos in urbem revocat T. Livius, Romanæ historiæ parens, & Patavinorum decus, cujus sepulcrum in nostro cœnobio repertum est, pone Abbatis ædes, ubi nunc valetudinarium est. Ante annos quinquaginta effossus fuerat antiquus lapis cum epitaphio.

V. F.

T. L I V I V S

L I V I AE T. F.

Q V A R T AE L.

H A L Y S

C O N C O R D I A L I S

P A T A V I

S I B I E T S V I S

O M N I B V S.

Hunc Patres in veſtibulum templi tranſtulerant, atque Livii imaginem appinxerant, quam ſitu exoletam Andreas Abbas nuper novaverat. Marinus Ludovici frater, cum ſæpe ad eum diverteret, & aliquod negotium inferret diſciplinæ Monachorum, ſtatuit pone Abbatis domicilium ſibi ædiculam extruere. Hic dum pro fundamentis altius effoditur, apparuit vetuſtiſſimum pavimentum ex quadratis lateribus affabre extructum. Eo diruto reperta eſt arca plumbea ſexpedalis, qua hominis oſſa continebantur. Accurrere ex Monachis aliquot, qui meminerant, vel acceperant à majoribus effoſſum ibi veterem lapidem cum Livii epitaphio. Inde conſtans omnium opinio fuit, id eſſe Livii corpus. Rolandus Monachus de his actutum admonuit Xiconem Polentonum, egregium & eruditum civem; qui cum univerſa luſtraſſet, in Prætorium rediens, celebriorem apud cives de Livii corpore opinionem fecit, mox eo

præ-

præstantiores aliquot secum traxit. Quidam prævenerant, & ex ossibus fragmenta diripiebant. Id quasi ad æmulationem reliquiarum Sanctorum Dei impie factum, movit Vicarium Abbatis, ut de comburendis Livii ossibus cogitaret. Cœperat jam malleo craneum diffringere, cum negotiis quibusdam gravioribus è Cœnobio evocatur. Vix abscesserat, cum Rolandus rogatus à nobilium virorum turba quæ confluxerat, arcam, & ossa T. Livii patriæ dono dedit: Proceres ac si viventem Livium amplecterentur, plumbeum tumulum extulere. Libet illustres viros recensere, qui humeros submiserunt. Alterum arcæ caput extulit Andreas Dandulus, Patricius Venetus, alterum Polentonus, medium subiere Palamedes (Palarinus vulgo) Vitalianus, & Peraghinus Peraga aurati Equites, Alexander de Doctoribus, Io. Franciscus Capilisteus, & Nicolaus Porcellinus Iurisconsulti. Sequebantur feralem pom-

pam Zacharias Triviſanus Prætor, & Leonardus Mocenicus Præfectus, mox quicumque litterarum ſtudio, vel patriæ charitate tenebatur. Funus delatum eſt per frequentiora urbis loca in Prætoris regiam, donec publico decreto ſtatueretur, qui optimi civis memoriæ ſatis proſpici poſſet. Quorundam ſententia fuit, ut apud Fanum Sancti Clementis, qua forum reſpicit, publico ære Cænotaphium T. Livii è marmore excitaretur. Quidam optimates privata pecunia Livio multo nobilius monumentum pollicebantur, ſi prope eorum ædes liceret ipſius Livii oſſa transferre. Duo potiſſimum ad eam rem contendebant, Ludovicus Buzzacarinus eruditus ac dives admodum, & Henricus Scrovinius Eques. Attamen publicæ in Livium pietati decere viſum eſt, ipſius oſſa in auguſtiſſimam aulam Prætorii referre, & antiquum lapidem cum Epitaphio adjicere. Hæc Cavacius. Uberius totam hiſtoriam complures

alii

alii hoc loco persequuntur; quos lector inspicere potest.

Ad publicæ voluntatis decretum loco selecto, ossa Livii occidentem versus in Prætorii pariete supra ostium, qua nunc Sanitatis officium, ut vocant, aditur, locata fuere: eaque sub rudi simulacro, & ab ejus effigie omnino dissimili, hoc epitaphio, à Leonardo Justiniano Patavii, tunc Prætore addito, condecorata fuere.

OSSA
T. LIVII PATAVINI
VNIVS OMNIVM
MORTALIVM IVDICIO
DIGNI CVIVS
PROPE INVICTO CALAMO
INVICTI P.R.
RES GESTAE
CONSCRIBERENTVR.

Anno M C D L I. eximium quodpiam Livii monumentum expetens Alphonſus Aragonum Rex, per Antonium Bevatellum Panormitanum, Legatum ſuum, poëtam inſignem, à Patavinis brachii os impetravit. Eodem tempore Livii maxilla, æneo orbe clauſa, fornici Archivi Civitatis noſtræ appenſa fuit; ubi & hodie ſpectatur. Supra oſtium vero, ubi oſſa repoſita fuerunt, illa parte, qua Palatium reſpicit, tale poſitum fuit monumentum.

INCLITO ALPHONSO.

ARAGONVM REGI STVDIORVM FAVTORI REIPVBLICAE VENETAE FOEDERATO ANTONIO PANORMITA POETA LEGATO SVO ORANTE ET MATTHAEO VICTVRIO HVIVS VRBIS PRAETORE CONSTANTISSIMO INTERCEDENTE EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSSIBVS QVÆ HOC TVMVLO CONDVNTVR BRACHIVM PATAVINI CIVES IN MVNVS CONCESSERE ANNO CHRISTI M CCCCLI. XIIII. KAL. SEPTEMBRIS.

Regis

Regis autem desiderium mors antevertit; Brachium namque istud à Panormitano vix Neapolim delatum est, cum Alphonsus fatis concessit. Illud itaque Panormita religiose custodivit, ac in deliciis habuit dum vixit. Eo mortalibus erepto, cum Jo. Jovianus Pontanus publici muneris, quo fungebatur, à secretis Regni successor ipsum quoque brachium obtinuisset, exiguo id tumulo, extra delubrum à se erectum, sub tali inscriptione condidit. *

T. LIVII

HISTORICI BRACHIVM

QVOD OLIM ANTONIVS PANORMITA

A PATAVINIS IMPETRAVERAT

IO. IOVIANVS PONTANVS

MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT.

* *Tignor. in Origin. Pat. cap.* 17.

Mo-

Monumentum vero Livii, quod in D. Juſtinæ æde conſervabatur, anno M D XLVII. in Prætorium una cum ipſius oſſibus fuit tranſlatum; ubi noſtra ætate conſpicitur. Apici ejus additus fuit vultus è marmore, qui penes Alexandrum Baſſanum Patavinum ſervabatur. Ænea utrinque acceſſerunt ſimulacra; è parte dextra Æternitatis, è ſiniſtra Minervæ; ſub primo Tiberis, ſub altero Medoacus excurrit: inter utrumque fluvium Lupa Romulo & Remo ubera præbet. Subjectam his ſimulacris tabulam æneam Lazarus Bonamicus Baſſanenſis, vir doctiſſimus, politiorum literarum in Gymnaſio tunc Profeſſor celeber, hoc epigrammate decoravit.

Oſſa, tuumque caput cives tibi, maxime LIVI,
Prompto animo hic omnes compoſuere tui.

Tu

Tu famam æternam Romæ, patriæque dedisti:
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat patria hæc, & si majora liceret,
Hoc totus stares aureus ipse loco.

Inscriptionem porro idem subdit.

T. LIVIVS
QVARTO IMPERII
TIBERII CAESARIS
ANNO VITA EXCESSIT
AETATIS VERO SVAE LXXVI.

Cete-

Ceterum ne ſummæ erga clariſſimum civem obſervantiæ teſtimonia deficerent , etiam ſupra Prætori, oſtium, ſub magna ſtatua marmorea librum apertum tenente, manumque ori admovente cum hoc ſymbolo

PARVVS IGNIS MAGNVM SAEPE SVSCITAT INCENDIVM Majores noſtri hoc monumentum ſtatuerunt.

T. LIVIVS PATAVINVS
HISTORICORVM LATINI NOMINIS FACILE
PRINCEPS CVIVS LACTEAM ELOQVENTIAM
AETAS ILLA QVAE VIRTVTE PARITER AC
ERVDITIONE FLOREBAT ADEO ADMIRATA
EST VT MVLTI ROMAM NON VT VRBEM
RERVM PVLCHERRIMAM AVT VRBIS ET
ORBIS DOMINVM OCTAVIANVM SED VT
HVNC VIRVM INVISERENT AVDIRENTQVE
A GADIBVS PROFECTI SVNT. HIC RES OMNES
QVAS POPVLVS ROMANVS PACE BELLOQVE
GESSIT QVATVORDECIM DECADIBVS MIRA
STILI FELICITATE COMPLEXVS SIBI AC
PATRIAE GLORIAM PEPERIT SEMPITERNAM.

Ve-

Veterem Livii inscriptionem in aula Prætorii positam, aliamque in ædibus Capilisteorum ad Sanctum Danielem, suo loco expendendam, minime ad Livium pertinere, his verbis demonstrare conatur ingeniosissimus Pignorius *. *La inscritione si come l'ho per antica, così non credo, che appartenga al nostro T. Livio. Il mio argomento è, che T. Livio scriveva* SIBE, *&* QVASE, *non* SIBI, *&* QVASI, *& così Asconio Pediano, come racconta Quintiliano nel libro primo à capi* VII *delle sue institutioni oratorie, & questa ò simile peregrinità di ortographia, e di voci, & forse di elocutione era la Patavinità, che Asinio Pollione haveva osservato in Livio.* Quo quidem argumento Livii monumento nequicquam decedere puto: etenim Asinius Pollio, non ut styli elegantiam extolleret, sed ut formam dicendi irrideret, acerbe dixe-

* *In Origin. Patav. cap. 17.*

dixerat, Livium ſibi videri *Patavinitatem ſapere*: ut bene patriæ ſtudioſiſſimus Tomaſinus * obſervavit. Pub. Terentius † etiam, qui Tranquillo teſte, *Inter finem ſecundi belli Punici, & initium tertii natus eſt, & mortuus, multo ante Livium, in Eunucho loco* ſoli *ſcripſit*

——— *Mihi* ſolæ *ridiculo fuit.*

Quam dicendi formam obſervavit Clariſſimus Claravallenſis Comes Gaſpar Scioppius ‡, qui in patria noſtra ſibi gratiſſima aliquamdiu vixit, diemque nuper clauſit extremum. Quid apud Quintilianum * clarius? *Non E quoque I loco fuit: ut Menerva, & Leber, & Mageſter, & Dijove, & Veiove, pro Dijovi, & Veiovi?* Adde lapides antiquos minime Patavinos; in quibus SIBE pro SIBI obſervatur. Talem è Romanis deſcripſit Gruterus †.

DIS.

* *In Vita Livii cap.* 5. † *Act* 5. *Scen.* 6. ‡ *Suſpectar. Lect. lib.* 1. *Ep.* 1. * *Inſtit. Orat. lib.* 1. *cap.* 4. † *Fol.* 958. *n.* 1.

DIS . MANIB.
M . VINICI . M . F.
SALVIARI
VIXIT . ANN . XXXII
MENS . VI
VINICIA . HELPIS
PATRON . ET
CONIVGI
INDVLGENTISS.
ET . SIBE

T.] Livii prænomen TITVS est; vel quod Festo * auctore, *Tituli milites appellarentur, quasi tutuli, quod patriam tuerentur, unde & Titi prænomen ortum est*; vel à Sabino nomine, ut putat Valerius †, quem Sigonius, & ‡ Panvinius secuti sunt.

L I-.

* *Tit. T. De Nom. Imposit.* † *De Nom. Rom* ‡ *De Antiq. Nom.*

LIVIÆ T. F. QVARTÆ L. HALYS] Hæc quarta Livii filia fuit, ut jam obſervavi : &, ut docet Panvinius *, LIVIA T. F. QVARTA nupſit L. HALY: ſic enim credo cum Scardeonio hæc explananda eſſe; non autem LIVIÆ T. F. QVARTÆ LEGIONIS HALYS; ut teſte Scardeonio † Blondus Flavius de Italia Illuſtrata cenſuit. Scardeonius ‡ enim vere affirmat, quod Legio non ſola litera L. ſed LEG. in monumentis exprimebatur; & quod Legio quarta non Halys, ſed Scythica erat dicta; ut in quodam ex noſtris epitaphiis, in vico Putei Vitaliani ſito, ſuo tempore declarabimus. Sitne vero L. HALYS ille, qui & L. Magius appellatur, gener T. Livii, Socerique cauſa laudatiſſimus Rhetor, de quo Seneca *, prudens ſileo, cum certi nihil habeam.

* *De Antiq. Rom.* † *Lib. 1. Claſſ. 3.* ‡ *In March. Tarviſ.* * *In Epiſt. lib. 5. Controv.*

abeam. Eundem tamen esse Scar-eonius * asserit: *Quod autem LV-CIVS MAGIVS & HALYS appelletur, minime absurdum videri debet: cum id fere civibus Romanis conveniat, ut tribus nominibus inscribantur. Dictus autem est HALYS ab HALY fluvio & cognomine Hibano, unde forte profectus erat.* Pro sententiæ suæ fundamento epitaphium Saguntinum, ab Achille Statio Lusitano receptum, sed mutilum affert: quod ut integrum habeatur, sic legendum ex Grutero.

* *Loco citat.* † *Fol. 778. n. 2.*

V. F.
C. GRATTIVS
HALYS. SIBI. ET
GRATTIÆ. MYRSINI
VXORI. KARISSIM
ANN. XXXXVII
SIBI. ET. SVIS

CONCORDIALIS.] Ex hac voce ea ſemper mihi fuit opinio, Templum Divæ Juſtinæ non fuiſſe ædem Jovis, in qua Cleonymi Lacædemonii ſpolia appenſa fuere, ut Blondo Flavio * placet; nec Martis aut Junonis, ut tradit Paulus Merula †; ſed Concordiæ. Non enim

* *In Ital. Illuſtr. Loc. cit.* † *Coſmogr. Par. 2. lib. 4.*

enim unum hoc ſaxum habemus, quod Concordialis dignitatis teſtimonium præbeat, nempe Sacerdotis Deæ Concordiæ, ſed alia etiam, quæ hoc ipſum confirmant. Concordialis autem ſacerdos, teſte Scardeonio *, cui lubens ſubſcribo, Patavii fuit magnæ dignitatis & æſtimationis; qui nempe præerat Templo ab Antenore erecto: in quo forſan, poſtquam †

—— Urbem Patavi ſedeſque locavit.
Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit.

Et quoniam de Cleonymo mentio incidit, non poſſum præterire feſtivum navium certamen, quod ſingulis etiamnum annis apud nos tanquam urbi peculiare celebrari in

f flu-

* *Scard. loc. cit.* † *Æneid. 1.*

flumine ſolet, originem haud dubie ſortitum ab illo, quod fuſis, Cleonymo duce, Græcis, Patavii ob publicam lætitiam fuit editum. Et hinc ait Livius * : *Patavii monimentum navalis pugnæ eo die, quo pugnatum eſt, quotannis ſolemni certamine navium in flumine oppidi medio exercetur.* Vnde & mihi perſuadeo eandem pugnandi formam retineri. Parvæ enim naviculæ, ſex robuſtiſſimorum remigum impulſu incitatæ, ex adverſo ſibi committuntur: in prora viri lanceis armati, aſſerem, denſiſſimis clavis infixis munitum, ſcuti loco prætendentes conſiſtunt; qui validiſſimo impetu tamdiu in ſe mutuo irruunt, dum alteruter in aquas dejiciatur. Hoc autem celebre ſpectaculum diebus feſtis Pentecoſtes plerumque peragitur.

PATAVI] Vox iſta, quæ loco *Patavii* heic habetur, monument hujus

* *Hiſtor. lib,* 10.

hujus antiquitatem eruditissimo cuidam viro suspectam reddit; quod nec publice profiteri est veritus. Verum enimvero facili negotio mihi dubium tolli videtur; cum Virgilius ipse, qui T. Livii temporibus vixit, *Patavi* loco *Patavii* scriptum reliquerit: unde quidni hoc etiam in monumento toleretur?

De capite vero supra Livianum hoc monumentum posito, quod Pignorius * Cn. Lentuli Marcellini effigiem referre putat, consulatur eruditissimus Tomasinus †.

* *In Origin. Patav. cap.* 17. † *In Vita Liv. cap.* 10.

IN EFFIGIEM T. LIVII PETRI LINDEBERGII ROSTOCHIENSIS Hexastichon.

ET *fax præteriti, & fons Suadæ, ô inclyte* LIVI, *es,*
Et certus veri nuncius, atque fides.
Cura tibi Historia est, per te quoque mortua vivunt.
Stant sua virtuti præmia, pœna malo.
Vnde tui Cives, quorum facta optima scribis,
Te LVMEN vocitant HISTORIÆQVE PATREM.

JACOBI PASCHARII LOTHARINGI DISTICHON

In eandem.

LIVIUS *effuse, breviterque enarrat, ut illi*
Adjiciat Momus, tollere nulla queat.

FINIS.

INDEX AVCTORVM.

Conspectus Scriptorum, tum veterum, tum recentiorum quorum ope profecimus in hac Vita.

Boni-

G.

H.

I.

K.

Leo-

L.

M.

N.

O.

P.

Siccho.

X.

Z.

F I N I S.

INDEX RERVM,

& Verborum.

A.

Cali-

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

Lupa

Na-

N.

O.

P.

FINIS.

